

Título: Chesterton.

Autor: Jordi Gali

Fecha: 01/01/1974

Número: 0155

La primera mesura a prendre en començar un assaig d'aquest tipu és acotar el terreny a estudiar. En primer lloc, doncs, cal que digui que no he intentat exhaurir l'estudi del pensament i l'acció política dels germans Chesterton, a través de la totalitat de les seves obres, de la bibliografia que pugui existir al voltant del tema, o de documents. M'he limitat, com a material, a l'estudi de l'Autobiografia de Gilbert Keith. M'he auxiliat del llibre "Els Chesterton" de Mrs. Cecil Chesterton. La segona part de l'assaig és: l'anàlisi del recull de novel·les de Gilbert titulat "L'home que sabia massa coses", on trobem una transferència novel·lada del pensament polític de l'autor. Crec que són llibres prou significatius per poder realitzar el que m'he proposat. Això no obstant en determinats moments em caldrà fer referència a altres llibres o autors.

En segon lloc, convé delimitar també el tema estudiat: el pensament de Chesterton és tan enormement dens i imbricat en tota mena de terrenys, que cal, per arribar-lo a comprendre, anar-lo destriant i analitzant, per dir-ho així, a peces. El tema d'aquest estudi es circumscriu doncs a l'activitat i el pensament dels Chesterton davant d'un fet històric que es va produir davant d'ells i que els que ara voregem els 45 anys hem pogut encara veure: la deterioració i adulteració, fins a l'extrem ^{on} ~~qu~~ ^{on} ~~avui~~ hem arribat, del ~~liberalisme~~ ^{liberalisme} polític. Aquest ^{fet} ~~tema~~ pot ésser evidentment discutit, i en certa manera la seva discussió és l'objecte d'aquest treball, però voldria donar d'entrada un parell d'exemples ^{que ens mostren} ~~numerosos~~ que, ^{que} ~~ad~~ ^{ad} ~~huc~~ ^{huc} en els països de regim lliberal, el sentit del ~~liberalisme~~ ^{liberalisme} polític està profundament alterat. En primer lloc, la caiguda dels partits anomenats ~~liberals~~ ^{liberals} arreu del món. En segon lloc (i més important, per tal com no es tracta d'un fet extern, sino d'un problema de mentalitat), la incomprensió profunda per part de les generacions joves (cal fer excepció de gent excepcionalment dotada del punt de vista intel·lectual i imaginatiu), de què cosa hagi pogut ésser el joc ~~numerosos~~ polític lliberal. Quan un jove mira ~~els~~ ^{diaris i} ~~documents~~ ^{documents} del nostre país, ^{de fa 50 anys} ~~i de 50 anys enrera~~, i s'adona que hi havia unes institucions, les pròpies del joc polític ~~liberal~~ ^{liberal}, que funcionaven (una premsa que deia coses, uns debats parlamentaris que podien fer caure un govern, un respecte legal a les opinions del pròxim...), ho sent ~~com~~ ^{tot} plegat com a cosa del passat. Hom us fa una sèrie de preguntes com les següents: "Si els conservadors creien que l'Escola Moderna d'en Ferrer i Guardia era un perillós foment d'àcrates, perquè no la tancaven?" "Si el règim podia ésser posat en perill per la C.N.T., per què li permeteren tenir existència legal?". La única resposata a preguntes d'aquest tipu: "que aquella gent, malgrat tot, creia en el règim ~~liberal~~ ^{liberal} i en la constitució", deixa molt parat i perplex a l'interlocutor, que murmura entre ell: "Ara, evidentment, això no passa així".

2

Evidentment la tesi d'aquest llibre podria desenvolupar-se d'una manera diferent, i més ampla. Podríem estudiar-la a través d'altres ~~ambients~~ escriptors (Péguy per exemple), o podríem recórrer a anàlisis documentals. No és ni tan sols ~~una~~ una tesi nova. Però, amb tot, em sembla interessant desenvolupar-la en aquesta forma d'estudi monogràfic sobre Chesterton, ja que Chesterton, una persona que pensava, és en tot cas un bon paradigma.

Ara bé, és inevitable que sorgeixin, al voltant d'aquest camp d'estudi central, una sèrie de ~~qüestions~~ qüestions, aparentment marginals, però potser en el fons més pregones, sobre els fets polítics en general. Aquestes qüestions, i les respostes de Chesterton, les anirem trobant al llarg del treball i mirarem de fer-ne un resum al final. En el seu conjunt, poden constituir l'esboç d'una "política", enquadrada, naturalment, en una moral i en una metafísica o, millor dit, en una "religió".

L'estudi ha de concloure doncs intentant donar una visió de conjunt de les idees de Chesterton i amb algunes consideracions personals suggerides pels fets d'aquests darrers trenta-cinc anys. Crec que tota tesi, antecedent i conseqüent a la vegada a un anàlisi històric, només mereix ésser desenvolupada si ha de desembocar en una actitud vàlida pel present i per tant constructora de futur.

(1)

He escollit Chesterton com a centre d'estudi (apart del fet objectiu de que era un home que pensava, "cosa que no ocorre todos los días", com deia en Rusinol dels eclipses de sol), per un motiu subjectiu: perquè em sento identificat del tot al seu ~~ideal~~ ideal d'home, a l'absoluta i total preeminència que dóna a l'home lliure. Fins a quin punt l'educació familiar que jo he rebut ha influït en aquest fet i fins a quin punt n'és causa la lectura de les seves obres a partir de la meua primera adolescència, a partir dels 14 anys, els primers de la dècada dels 40, no m'és possible ni té interès escatir-ho. Els dos factors, però, han jugat certament en la tria.

(2)

Encara hi ha un altre motiu pel qual Chesterton és un bon paradigma: el retard que en l'ordre de l'evolució dels sistemes d'idees portem en el nostre país. La situació, l'ambient de joventut que descriu en la seva Autobiografia o que es reflecteix en el llibre de la seva cunyada, és, salvada la distància de la categoria intel·lectual dels països considerats (l'Anglaterra de primers de segle i el nostre d'avui), extraordinàriament semblant: grups de grillats de totes menes, confusionisme mental, vagues mites de "progrés" i "socialisme", l'ús i l'abús de la paraula llibertat sense cap mena d'intent seriós per escatir el que tal paraula pugui significar, xerrameca constant sobre l'emancipació de la dona, un morbós interès pels temes sexuals, una Església oficial vacil·lant, desconcertada, temerosa de perdre clients. Hi ha textos de Chesterton o de la seva cunyada que tenen una

actualitat sorprenent:

"Conrad presidia el "Pharos Club"(que tenia per missió propagar la llum entre la burgesia inculta), quan Charles Charrington va parlar sobre Ibsen. Entre els assistents hi havia un groixut agent de Borsa, a qui el president havia portat allí per a edificació de la seva ànima. Era una criatura amable, tipu mastí, que escoltava silenciosament i amb respecte les reaccions sexuals de "Hedda Gabler". Després del discurs, van preguntar-li què pensava de Ibsen i de la xerrada en general.

-Mai no havia sentit a dir res sobre el teatre d'Ibsen-digué amb una repentina claretat d'expressió-. Saps, noi, afegí-si hagués endevinat que el que volies era una història verda, te n'hauria pogut comptar de molt millors"(C-14-15)

O bé sobre els agnòstics religiosos a la moda:

"No poden eixir de la penombra de la controversia cristiana. No poden ser cristians i no poden deixar de ser anticristians. En conjunt, llur atmòsfera és una atmòsfera de reacció: enuig, malícia, crítica de detalls. Encara viuen a l'ombra de la fe i han perdut la llum de la fe... seria millor passar de llarg davant d'una església talment com si es tractés d'una pagoda, que romandre-hi sempre vora el portal, amb igual impotència per entrar-hi i resar, com per eixir-ne i oblidar... M'avergonyiria de dir sobre el Gran Lama del Tibet les nicie-ses que ells diuen en parlar del Papa de Roma"(L'Home Perdurable, p. 10, 11, 13).

Podríem multiplicar els exemples. Aquesta identitat de fons entre el que ara passa aquí i el que fa 50 anys passava a Europa és defensable pràcticament en tots els terrenys de la vida social i tot historiador una mica seriós admetrà que anem a remolc d'una evolució que el nostre país no dirigeix pas. Si aquesta evolució és un progrés o una regressió, o en quins aspectes és una cosa i en quins l'altra, ja és un altre afer.

Prendre com a material d'estudi uns escrits de fa trenta o quaranta anys, és per altra banda un motiu de tranquil·litat. Poder constatar que les bajanades que trobem en innumbrables revistes, llibres i publicacions que veuen la llum avui dia a casa nostra no són més que repeticions ("y nunca segundas partes fueron buenas") de coses dites i redites per Europa fa prop de mig segle, és alleujador.

Per exemple, recorde un article recent que començava amb una frase tan absoluta com la següent: "S'ha acabat l'època dels absoluts". És alleujador recordar el que diu Chesterton respecte a l'ambient intel·lectual de la seva època:

"Però una gran part de la intel·lectualitat semblava estar desprovista d'intel·ligència. Com és potser natural, els que pontificaven més pomposament eren en general els més buids i banals. Recordo un home, de llarga barba i veu ressonant, que proclamava a intèr-

vals: "El que necessitem és amor" o "Tot el que ens fa falta és amor", com les detonacions d'un canó de gran calibre. Recordo un altre homenet radiant que solia estendre les mans i dir "El cel és aquí! Ara és!", cosa que semblava més aviat inquietant en aquelles circumstàncies. Hi havia un home, vell, molt vell, que semblava viure en un d'aquests clubs literaris, i que aixecant una mà enorme tant en tant prologava algun lloc comú dient: "Un pensament". Un dia Jepson -Grec-, exasperat, exclatà amb les paraules següents, segons diu la història. "Però, home, per Déu, d'això en dieu vós un pensament". Però això era comú a molts pensadors. Una espècie de teòsof em va dir: "El bé i el mal, la veritat i la mentida, la bogeria i la sanitat no-més són aspectes del mateix moviment ascendent de l'Univers". Ja en aquella època se'm va acudir preguntar: "Suposant que no hi hagi diferència entre el bé i el mal, o entre la veritat i la mentida, quina és la diferència entre ascendent i descendent?". (A., 150)

Fa poc un distingit escriptor invitava des de les pàgines d'una revista "seriosa", a la fornicació, especialment als joves, és clar. vaig pensar en tot seguit en un fragment de Mrs. Cecil Chesterton:

"Els primers socis (del Pharos Club) eren tots avançats polítics i artísticament, i també en el que a honestat es refereix. I, cosa rara, com més lliures eren les costums, més sever semblava el seu exterior. Recordo haver mantingut una animada discussió amb una dama que havia estat amiga de sis homes, a propòsit de les cambres. Insistia en que la presència d'aquestes ben educades i servicials Hebes en un bar augmentava el ~~mateix~~ consum d'alcohol, i que si desapareixien, la quantitat consumida disminuiria notablement.

La tan reincident esposa-soltera era una fervent abstèmia, no-més en el que es refereix a la beguda, perquè no s'hauria pogut parlar decorosament de la seva moderació en el que fa referència a altres plaers..." (C., 14)

Evidentment, invitar a la fornicació des d'una posició de seriositat no és ni una novetat ni una originalitat.

Ara bé, la gent de sentit comú, la gent, simplement, pot trobar-se en un estat de perpèxitat i desconcert davant la xerrameca intel·lectual. El prestigi de la lletra escrita és gran. I em penso que és precisament de cara a aquest fet que haver triat Chesterton pot ésser motiu de tranquil·litat. És realment reconfortant, dintre del desgavell, pensar que "això és exactament el que passava a altres bandes ara fa cinquanta anys", i que la pretesa "modernitat" (un dels mites actuals) de certes posicions, no és tal modernitat.

Són doncs una bona sèrie de motius els que m'han induït a prendre el paradigma Chesterton. Vistos els principals, podem entrar en matèria.

LIBERALISME I SOCIALISME.

Avui dia les realitats recobertes per aquests dos termes apareixen als ulls dels joves (de la majoria dels joves), com a totalment

(1) antagònics i inconciliables. Els motius d'aquest fet són diversos. En primer lloc perquè el que ^{hom acostuma} ~~anomena~~ a anomenar Liberalisme no és el Liberalisme sino el capitalisme. Una òptica determinada i una determinada visió de la història ha aconseguit, primerament, relacionar els dos termes Liberalisme i capitalisme com si estessin encadenats per la fatalitat, i en segon lloc, en una d'aquestes simplificacions essencialment antihistòriques, intercanviar-los. Així trobem escrit en un llibre que, almenys per l'esforç que suposa no podem deixar de considerar seriós: "qualsevol afirmació sobre les formes aplicades (al pluralisme polític de les organitzacions del Front Popular de Catalunya), resultaria per ara aventurada: tres anys escassos de revolució impedeixen un judici simplista del sistema. Equivaldria a qualificar el socialisme pel resultat dels anys de comunisme de guerra o el capitalisme per la Primera República Francesa" (Bricall, 183). L'autor ja no sembla donar importància al fet que per Lenin, l'any 1921, la paraula socialisme volia dir alguna cosa, era una paraula vivent, carregada de potencialitat històrica. I en canvi, per Robespierre o per qualsevol dels cabdills de la Revolució, la paraula capitalisme era pura i simplement un mot desprovist de contingut: ni tan sols haurien sabut de que els parlaven. Em sembla que aquest fet estableix una certa diferència, i voler ignorar les intencions, desigs, vocabulari i ideologia d'uns determinats senyors en nom d'una teoria creada "a posteriori", és una mala manera de fer història i un sistema segur d'encadenar-se a la falsetat.

La història "oficial", de la mena que sigui, em penso que està plena d'aquestes incongruències. Es dubta que la frase "Vós sou un gran príncep del Renaixement" hagués resultat gaire intel·ligible a Llorenç de Medicis. En canvi, possiblement hauria estat intel·ligible als burgesos barcelonins, en alguna de les seves topades amb la monarquia, al segle XV, la frase "esteu lluitant per les vostres llibertats municipals".

La dissociació mental i la confusió Liberalisme-socialisme és un fenomen recent, molt recent. La primera causa n'és, ~~anomenada~~ repeteixo, el confusionisme sobre el contingut real de la paraula Liberalisme. Evidentment aquest confusionisme no s'ha produït perquè si: si el terme Liberalisme pot ser confós, per una persona jove, especialment, amb el terme capitalisme és precisament perquè (d'acord amb la tesi d'aquest treball), ja no recobreix la mateixa realitat que ara fa 30, 50 o 70 anys.

(2) Cal no oblidar que regims anomenats Liberals i regims anomenats socialistes lluitaren junts, ara fa trenta anys, contra règims anomenats feixistes. Que, uns anys abans, partits Liberals (burgesos, com és moda dir avui), lluitaren colze a colze en la guerra d'Espanya amb comunistes i anarquistes. Que existiren per Europa unes coses anomenades Fronts Populars, que unien partits Liberals i partits socialistes. Que l'any 1931 Manuel Azaña, burgès, Liberal, i

vents d'Espanya. Podrien multiplicar els exemples a l'infinit.

(1) Si anem més endarrera, i ens trasladem a l'Anglaterra del darrer quart del segle XIX, la con.nexió entre lliberal i socialista és encara molt més frament. En bona part perquè Liberalisme era un terme oposat a capitalisme, o, per a ésser més exactes (perquè el terme capitalisme és també extraordinàriament confús i és difícil que ningú algú us en doni altra cosa que una definició caricaturesca), a plutocràcia, paraula que, d'acord amb la seva etimologia, vol dir pura i simplement, govern del diner.

Fent aquest aclariment necessari, podem entrar en matèria dient que com tots els joves ben nascuts i normals, els germans Chesterton van entrar en contacte amb el món adult de la política (era el final de l'anomenada època victoriana), amb el ferm convenciment de que moltes coses no funcionaven i ells, els joves, havien de fer quelcom per millorar el món. Sempre ha passat així, almenys des de la Revolució. I es van llançar pels únics camins que apareixien com a viables: el Liberalisme i el socialisme. Eren liberals perquè creien en els ideals de la Revolució Francesa, en l'home lliure, el ciutadà. Eren socialistes perquè el socialisme semblava la única doctrina capaç de lluitar eficaçment contra la opressió dels pobres per part dels rics.

En aquella època el Liberalisme polític era quelcom que tenia encara un contingut liberal força notable.

"El meu pare era liberal, d'aquella escola que hi havia abans d'iniciar-se el socialisme: no posava en dubte ~~qualsevol persona~~ el fet que qualsevol persona que tingués el cap a lloc cregués en la propietat privada. (A, 19)

Ara bé, aquest concepte de la propietat privada era diferent del que després (i ja aleshores, en realitat), ha imposat un capitalisme desfermat:

"(l'empresa d'administració de finques dels Chesterton) havia tingut sempre un èxit suficient, però no eren emprenedors, en el sentit modern" (A, 19)

Aquesta cita ens comença a aclarir conceptes. La següent és encara més significativa:

"Els meus tenien, en tot cas, un concepte sever de la probitat comercial; imagino que aquesta probitat era més severa en tota aquella classe comercial aleshores, que no en temps posteriors, en què la noció de l'èxit es barreja ~~amb~~ amb la del cinisme i àdhuc amb un estrany sentiment de pirateria romàntica. El canvi s'adverteix en l'atmosfera de certes paraules com la paraula respectable (unes ~~pagines~~ pàgines abans Chesterton ens diu: "vaig néixer de pares respectables, però honrats; és a dir, en un món on la paraula "respectabilitat" no era encara un terme merament ofensiu, sino que conservava una lleugera con.nexió filològica amb la idea d'ésser respectat. El cert és que ja en la meua joventut s'estava alterant el significat de la paraula" (

Continuem, però, la cita:

"L'ideal modern preferit en moral i àdhuc en religió és la paraula aventura. El monstre més amenaçador en la moral, pels homes de negocis de la vella classe mitja, estava assenyalat amb el nom d'aventura. Més tard-ens sembla-el món ha defensat alguns aventurers més aviat indefensables, rodejant-los de l'aureola de l'aventura" (A.30)

I més endavant:

"El meu pare creia en el progrés i en les coses noves en general; sobretot perquè cada vegada se'ls feia més difícil creure en les coses velles i tal volta en nos. Però si com a lliberals creien en el progrés, com a homes honrats testimoniaven moltes vegades el deteriorament" (A.30-31)

Una darrera cita, abans de passar al comentari general de totes elles.

"El Cel és testimoni-i és possible que en algun cas ho sàpiga el lector-que no sóc cap admirador de la tan autodatisfeta prosperitat comercial de l'Anglaterra del segle XIX. En el millor dels casos es tractava d'un individualisme que acabava per destruir la individualitat, un individualisme que no ha aconseguit més que enverinar la paraula indústria. En el pitjor dels casos es va convertir en una simple victòria del treball forçat i de l'estafa. Aquí només subratllo un punt particular, d'un grup o classe també particular i ja extingit (el subratllat és meu). Si eren ignorants, i tal volta indiferents davant del treball forçat, s'indignaven seriosament davant l'estafa. I igualment, pocs podran acusar-me de puritanisme; però crec que cal reconèixer a la tradició puritana que certes nocions de sobrietat social varen influir en retardar el triomf complet de les finances cridanes i la inflada avarícia. (A.32-33)". Un dels exemples d'aquesta severitat comercial de tradició puritana era la repugnància de Chesterton pare davant les persones que cercaven la comissió en les transaccions. "Quan l'agent, regatejant a favor d'una tercera persona, insinuava que una petita quantitat podria suavitzar les negociacions, deia el meu pare amb formidable innocència: -Oh, certament, certament. Com que tots som amics i tot es tracta de manera honrada i a la llum del dia, estic segur que els seus caps i senyors es congratularan quan els digui que pagaré una petita... En aquest punt l'interrompia una espècie de crit de terror i aquell amable i diplomàtic subjecte recollia veles, atemoritzat, de la millor manera que podia. -I no et demostra això-afegia el meu pare, amb innocent racionalisme-que la proposta era immoral?" (A.31).

Aquests textos, ells sols, serien suficients per muntar tota la tesi d'aquest treball. No m'interessa però només un aspecte, per a fer unes constatacions. La primera, el que he indicat ja al començament d'aquest apartat: que el sentiment polític lliberal, i el règim polític lliberal no havien estat sempre el que són ara. Es un fet prou conegut però molt mal estudiat (degut especialment a l'òptica simplista

a què he fet referència abans), que la Revolució, amb els seus ideals i les seves positives realitzacions es va regirar a la llarga contra aquests mateixos ideals: la llibertat va significar un camp-qui-pugui dels que es van aprofitar els més forts i els més cínics per a imposar "el treball forçat i l'estafa". La igualtat, ^{concepte essencialment} ~~sense uns poders moderadors que la mantinguéssin~~ (i en un altre moment esotirem quina és la possible naturalesa d'aquests poders moderadors), ^{es va convertir} ~~en una paraula buida sobre els papers de les constitucions~~. La fraternitat, inconcebible sense apel·lar a un transcendent, com volien ^{ajuntar} dels caps de la Revolució, va brillar especialment per la seva absència. Però hem de constatar, i amb admiració, que l'ideal revolucionari era prou fort com per a mantenir-se viu encara a finals de segle a l'Anglaterra victoriana i post-victoriana, (com es mantingué de fet a casa nostra (i en certa manera es manté encara) fins a la immensa defraudació de la segona post-guerra mundial. Recordem que Chesterton considera la classe mantenedora d'aquell ideal, la extingida, l'any 1936.

Com veurem després, el cop més fort al lliberalisme polític, ja en plena decadència interna, foren els fets del tipu procés Marconi, que es van desenvolupar les darreres dècades del segle passat i la primera d'aquest segle. No es tracta que abans no hi hagués corrupció política. Sempre n'hi ha hagut i res no fa preveure que en el futur no n'hi hagi. El fet important és que el sistema lliberal va lluitar contra la corrupció política amb les armes del propi sistema, i va perdre. Abans d'aquesta derrota, lliberalisme i llibertat eren paraules que, com diu Chesterton, "conservaven la seva relació etimològica" per a una gran massa de gent, i era normal que totjove ben nascut i que ^{estimés} ~~mantingués~~ la llibertat es llancés pel camí de renovar i vivificar els vells ideals de la Revolució.

(2) Al costat i en conjunció amb el lliberalisme, i sempre dins el joc de la política lliberal, la única concebible en aquell moment ja que enlloc el socialisme s'havia arribat a concretar en règim polític, aquesta doctrina apareixia com una nova esperança pels oprimits. Chesterton passà una etapa socialitzant, però potser un dels seus mèrits més grans és el d'haver descobert molt aviat que el socialisme tampoc no duu a la llibertat, sino que, en el millor dels casos, és una solució d'urgència, un mal menor. La tesi està desenvolupada en el seu llibre "Allà que no està bé del món".

"Vaig començar acceptant el socialisme senzillament perquè semblava, en aquell moment, la única alternativa possible davant l'acceptació tristonja del capitalisme" (A. 208).

El seu germà Cecil fou potser més tocat pel socialisme i mantingué més intenses relacions amb les Societats Fabianes i els altres grups socialistes. Amb tot, la seva acció política es desenvolupà ^{totalment} dins el joc polític lliberal. És difícil preveure què hauria fet si no hagués mort l'any 1918. La seva vídua ens diu que tenien planejat un viatge per després de la guerra, ell a Estats Units i ella a la Unió So-

cosa era el socialisme en camí de convertir-se en una nova forma d'estat. La seva mort prematura, unida a la poca capacitat de Gilbert i de Belloc per a concretar una acció, va impedir que arribés a prendre forma el Distributisme, el sistema que entre els tres tenien més o menys esboçat i les idees bàsiques del qual valdria la pena d'estudiar a fons.

ELS FONAMENTS DEL PENSAMENT DE CHESTERTONIA.

G.K. Chesterton va viure sempre en el que, per entendre'ns, anomenem règim polític lliberal. Per altra banda, no va arribar mai a tenir plena confiança en el règim que Lenin va instaurar a Rússia. Cal tenir present de bon principi, doncs, que anem a cercar els fonaments de la seva doctrina sempre a l'interior d'una vida que es desenvolupa en el marc de l'evolució política d'un país de règim lliberal.

El primer element a considerar és el temperament ~~humà~~ personal i l'ambient familiar. Dues coses indissolublement unides i que, en qualsevol persona, es fa difícil descriure l'una de l'altra.

Mrs. Cecil Chesterton ens parla multitud de vegades del respecte dels pares Chesterton per les doctrines, les amistats i la bohèmia intel·lectual dels seus fills. "Tant ella (la mare), com Edward (el pare) tenien la mateixa estranya tolerància en tots els aspectes de la vida familiar, escoltant les divagacions de Cecil, que pretenia derrotar l'Ateisme per mitjà del Ritualisme de l'Església Catòlica, amb una completa abstenció d'ingerències o de suggestions crítiques. El dret de l'individu a la llibertat de pensament era sagrat per a ells, i mai, ni de fet ni de paraula, mostraren el més lleu matís d'intolerància envers les opinions dels seus fills" (C.33)

Algunes de les cites de l'apartat anterior ens confirmarien la mateixa idea. Els germans Chesterton van néixer i van créixer en un ambient on la llibertat i la dignitat del pensament personal era dogma.

Dins d'aquest ambient, "en anys de prova i d'experiments, quan els dos germans ~~estaven~~ estaven cercant creences polítiques i fe espiritual" (C.33), van sorgir en la ment de Gilbert algunes conviccions que anaven constituint la base del seu pensament. A través del capítol de l'Autobiografia titulat "de com hom es converteix en un boig", trobem com es produeixen aquelles primeres tries, aquelles primeres fidelitats i renúncies definitives sobre les que hom pot construir una doctrina personal seriosa.

Era aquella edat en que tots ens trobem en un contacte més sensible amb el pecat. Aquell moment de la vida en que, si som persones normals i no cerquem sofismes autojustificatius, s'estableix la convicció de la "solidesa" del pecat.

Pecat i bogeria estan sempre connectats en el pensament de Chesterton. Recordem els primers capítols de l'ortodòxia. Ens pot semblar (potser podria semblar-li a ell mateix/ quan va escriure l'obra) que si parlava inicialment de bogeria era perquè la gent no volia sentir parlar de pecat. Però la connexió bogeria-pecat és més pro-

gona. El contacte amb el pecat, en un home que pensa (i caldria veure fins a quin punt l'home que ne trauu arriba realment a pecar), és essencialment el contacte amb una deformació mental. Només hi ha un pecat que no es perdona i és el pecat contra l'Esperit. La deformació mental condueix o bé al materialisme, la llegeria. Pot començar el joc en banalitat, vanitat, frivolitat, per anar-se agreujant en mandra espiritual, covardia mental i arribar a l'autèntic pecat contra l'Esperit i la veritat.

La primera constatació de Chesterton, estudiant a l'escola de Belles Arts fou que "en general es deixa la filosofia als desocupats. I és una filosofia molt desocupada. A l'època sobre la que escric, aquesta filosofia era molt negativa i àdhuc nihilista. I encara que no l'acceptés mai del tot, va creure la seva ombra sobre la meua ment i em va fer sentir que les idees més profitoses i meritòries estaven, per dir-ho d'algun manera, a la defensiva (el subratllat és meu) (A.89).

(2) La cita és freqüent per la seva aplicabilitat a la situació actual de casa nostra. Sembla que molt poca gent ha constatat que per ser el que ara se'n diu "contestatari", el primer ingredient és precisament ~~l'abundància de temps i de diner~~ la "desocupació", és a dir, tenir una superabundància de temps i de diner que pre-suposa o bé una opulència o bé una vagarositat superiors a la del comú dels mortals. Aleshores allí com ara aquí, tota aquesta "filosofia desocupada", era la pròpia d'una edat i d'un ambient en que "la ment només somnia i flota; i de vegades flota vers nocions molt brillants" (A.89). Es com a reacció davant d'aquest perill que Chesterton es va adonar que les coses més valuoses estaven a la defensiva. Ara ara aquí: la família està a la defensiva (i quina defensiva, i contra quin setge!); creure que és normal que qui sap alguna cosa ensenyi a qui no sap res és una idea que està a la defensiva; tota idea d'autoritat (menys l'autoritat del diner), està a la defensiva; estimar el fill en has nascut i els pares que t'han engendrat és estar a la defensiva; parlar d'honor i de sensibilitat és estar a la defensiva. Etcètera.

(3) Aquesta distinció, doncs, entre unes coses valuoses que estan a la defensiva i una negativa xerrameca irreproachable, vagarívola i desocupada, és el primer pas vers la constitució d'un sistema de pensament personal en Chesterton. Instantàneament, ens explica que resolgué el problema aferrant-se a una cosa, a una idea, o una paraula, si voleu: gratitud (A.92) "Inclús la mera existència reduïda als seus límits més primaris, era prou extraordinària com per a ésser estimul·lant" (A.92). Chesterton ens recorda la frase del seu avi purità que va dir en certa ocasió davant d'uns escèptics a la moda: "donaria gràcies a Déu d'haver-me creat malgrat sabés que la meua ànima estava perduda (A.26).

Aleshores, com ara, una actitud com la de Chesterton era difícil de trobar entre els que podrien dir-ne, per dir un nom, intel·lectuals. O bé ho deixa de pensar i es dedica a "titar endavant a la vi-

da", exercint una professió, fent una família, tancant més o menys els ulls al mal (perquè el mal fa mal d'ulls), o bé continua passejant pel món un agnosticisme més o menys pedantesc, del que fa professió i li serveix per a viure com a "intel.lectual". Em sembla evident la superioritat objectiva del primer tipus. Podem observar de pas que els que fan professió intel.lectual (la única professió intel.lectual pràcticament acceptada avui dia), de queixar-se de la qualitat metafísica de l'existència en aquest món, acostumen a ésser dels més ben tractats per aquesta existència. Clarament aquell que sofreix de veritat dubta o diu mal dels valors de la vida.

Ara bé, afrontar a la vegada els dos problemes i aconseguir continuar pensant sense caure en uns lleis escepticismes verbals, que és el que va fer Chesterton, no és gens freqüent.

Per altra banda, el pensament humà, per escapar de l'escepticisme només té un camí, que és el d'aferrar-se al concret: en el cas de Chesterton el camí passa per la fita ben concreta de la gratitud, que vol dir ésser capaç de gaudir de la bellesa d'un bri d'herba o de "poder moure els braços i les cames (o aquests objectes externs, dubtosos, situats en el paisatge, que anomenem braços i cames)" (A.92).

Només davant d'aquesta concreció es pot muntar ~~un argument~~ amb lògica una acció. Una actitud com la de Sartre, per exemple, és contradictòria en els seus termes. Si l'infern són els altres, no hi ha per què defensar els rebels argelins contra el govern francès. Igual podria adoptar l'actitud contrària o qualsevol altra. En estricta lògica, cap. Dir que l'existència és una passió inútil però que a pesar de tot cal defensar els oprimits és una flagrant contradicció: l'expressió "passió inútil" no pot deixar de tenir un contingut positiu, si, sense rebutjar-la, acceptem que cal defensar els oprimits. I és que el procés mental està invertit. Si cal, categòricament, denunciar la tortura policíaca, la vida no és una passió inútil. Podem començar per la indignació o per la gratitud, és igual. El fet és que el comencem per un fet concret, sorgirà tot seguit aquell contingut mental que anomenem (i no té ni pot tenir altre nom), dogma.

En el capítol VII de l'Autobiografia, ~~El crim de l'Ortodòxia~~ (El crim de l'Ortodòxia), Chesterton ens fa fer un pas endavant en aquest sentit de la constitució d'un cos de doctrina política. Nirem-ne alguns passatges:

"Suposo que posseeixo una ment dogmàtica. De totes maneres, quan no creia en cap de les coses anomenades dogmes, vaig suposar que la gent estava dividida en grups compactes, segons els dogmes que creien o no creien. Suposava que els teòsofs estaven, tots, asseguts a la mateixa sala, perquè tots creien en la teosofia. Suposava que els ateus estaven units entre si perquè ^{no} creien en ~~en~~ el Deïsmo. Imaginava que les Societats Ètiques es composaven totalment de gent que creia en l'ètica però no en la teologia ni tan sols en la religió. Me arribat a la conclusió de que m'he equivocat en aquesta idea. Crec, ara, que les congregacions d'aquestes capelles semi-seglars consistien, en la seva ma-

joria, en un procel.lós mar d'anecdòtics errabunds, plens de dubtes també errabunds, i que es podien trobar un diumenge recercant una sol.lució amb els deistes i un/ altra amb els teòsofs. Poden estar dispersats en diferents capelles semblants; estan units per mitjà d'una convenció (una falta de convencionalisme), coneguda per "no anar a l'església" (A. 163).

Heus aquí un altre text d'una actualitat frapant. Ara no és moda ni tan sols agrupar-se en fluctuants capelles semi-seglars. Cada agnòstic tira per les seves (cosa bastant absurda: lògicament els agnòstics haurien de formar un grup compacte, ^{formar grups separats} només els dogmàtics poden variar de (dogmes). Però es retroben de tant en tant per fer alguna declaració més o menys pomposa i alternativament es posen d'acord o ~~no~~ s'entredoven quan es tracta de repartir-se el pastel de la "intel.lectualitat".

Apart, però, aquesta petita diferència o d'altres que en podríem ~~trobar~~ trobar, Chesterton va veure aleshores, com nosaltres ara, que aquesta "filosofia vagarosa", aquest "mar procel.lós d'escèptics errabunds", no sols era negatiu (i contra la negativitat ~~només~~ hi ~~havia~~ ~~una~~ ~~cosa~~ ~~a~~ ~~oposar~~ va oposar la seva idea de la gratuïtat), sino que era inconsistent. I contra la inconsistència només hi ha una cosa a oposar, que és el dogma.

Entre els insults de moda el de dogmàtic és dels més refinats; en un primer estadi hom us anomena burgès. A un segon nivell us diran capitalista o reaccionari, d'una banda, o revisionista, per l'altra. Arribar a insultar-vos amb la paraula dogmàtic presuposa en ~~definitivament~~ l'acusador una certa categoria intel.lectual. Per altra banda, apart els antidogmàtics, cada vegada hi ha ~~menys~~ gent que tingui el valor d'afirmar les coses amb una certa ~~maxima~~ seguretat i de dir que creu realment en tal o tal altra ^{fet o idea} ~~cosa~~, de manera que és poc freqüent haver d'utilitzar una paraula tan ofensiva contra ningú. Seria interessant fer un estudi de l'evolució dels insults, tan estretament relacionada amb el desgast i pèrdua de significació de les paraules i la confusió de les idees.

Abans de córrer el risc gravíssim de que l'anomenessin dogmàtic, quan "havia començat a descobrir que en tota aquella claveguera d'heretgies inconsistentes i incompatibles, la única heretgia realment imperdonable era ~~la~~ l'ortodòxia" (A. 147), Chesterton constata dues coses, estretament enllaçades: en primer lloc "la superioritat intel.lectual de l'home educat en un determinat sistema de pensament" (A. 151); en segon lloc, que tot aquell ambient, a pesar del seu diguem-ne progressisme, treballava (com segueix treballant) a favor de la tirania política. Potser una de les diferències més importants entre l'època de Chesterton i la nostra és que aleshores aquest fet encara no era prou clar als ulls dels mateixos polítics, i que en canvi avui dia ho han comprès prou bé com per a fomentar aquests grups que "com a únic nexa entre les seves idees", s'uneixen en una "síntesi consistent en portar corbates de coloraines i la barba i el barret de forma estranya..." (A. 163).

facilment conduir a la decapitació de les generacions i a la progressiva massificació. Cal esperar, amb tot, que algun dia les coses no vagin tan rodades.

Convençut, doncs, que calia quelcom positiu i que aquesta cosa positiva no podia ésser altra cosa que una doctrina, Chesterton es decantà cap al dogmatisme: Herètics i Ortodòxia, en l'ordre de les idees, són les fites d'aquesta etapa de la seva vida.

Aquestes obres, llegides amb calma, ens donarien el contingut del dogma chestertoní. Sobrepassa aquell primer estadi de la gratitud, i va més a fons: buceja fins a la infància i es converteix en ~~una~~ quelcom que té molt a veure amb el que els cristians anomenem esperit d'infància.

Parlar avui d'esperit d'infància és quelcom tan allunyat de les idees circulants que seria necessari escriure un altre llibre per estudiar detalladament els diferents aspectes i continguts d'aquesta expressió. Miraré, en la part final, de fer ~~un~~/alguna referència al contingut i al fet d'aquest esperit. De moment ens hi introduïrem a través de les cites del mateix Chesterton.

"M'agradava el Teatre Oignol com a drama i no com a somni; i certament, tot aquell extraordinari estat d'esperit que m'esforço per tornar a captar, era en realitat tot el contrari d'un somni. Era més aviat com si hagués estat més despert aleshores que no ara, i moment-me en un ple dia més intens; que era, en relació al nostre ple dia, el que el ple dia és al capvespre. Unicament que pels que veuen la darrera llufissor d'aquest dia a través del capvespre, la llum els sembla més intensa que no qualsevol obscuritat" (A.56). "Més endavant passaré al que hom sol anomenar "aconteixements reals", que de vegades ho són molt menys" (A.57) "he vist alguna cosa del món... però no he perdut mai el sentiment de que aquesta (la de la infància) era la meua vida real" (A.57) "Es només l'home fet i dret el que viu una vida de ficció; el que porta el cap dins dels núvols. En aquell temps jo no sabia, naturalment, ni tan sols que aquesta llum del matí es podia perdre; i menys encara sobre les controvèrsies sobre si es podia recobrar" (A.58)

Podríem anomenar provisionalment aquesta qualitat de la infància, "proximitat metafísica a la realitat". Més endavant, repetixo, tornaré sobre el tema. Crec que és millor ara sortir al pas a la pregunta més obvia: "Adhuc acceptant aquest fet, que aquest nebulós esperit d'infància sigui una "proximitat metafísica a la realitat", quina relació pot tenir tot això amb la constitució d'una doctrina política?"

En el capítol V de l'Autobiografia, quan Chesterton ens parla del seu nacionalisme, retorna sobre el tema: el nen, com el nacionalista, estima les coses concretes, precises i delimitades: "Des d'un

món concebeix la llibertat com una cosa que treballa cap a fora. I jo sempre l'he concebuda com a quelcom que treballa cap a dins" (A.104)

La frase és difícil, tot just suggeridora. Deixem que el mateix Chesterton ens l'aclareixi una mica.

"La descripció poètica corrent dels primers somnis de la vida és la descripció d'un desig d'horitzons cada cop més amples. Hom suposa que la imaginació treballa cap a l'infinit, i, en aquest sentit, l'infinit és l'oposat a l'illa la imaginació, perquè la imaginació utilitza una imatge. I una imatge és, per naturalesa, una cosa que té un perfil, i per tant un límit... El nen està positivament enamorat dels límits: utilitza la seva imaginació per a inventar límits imaginaris... L'encant de Robinson Crusoe no radica en el fet de trobar-se en camí vers una illa remota, sino en el fet de no trobar manera de sortir-ne. És precisament aquest fet el que dóna un interès intens i un estímul a totes les coses que posseeix a l'illa: la destrat, el papagai, les escopetes i la petita provisió de gra. L'"Illa del Tresor" no és un cert relat d'un vague desig d'embarcar-se en un viatge per mar per motius de salut. Acaba on comença. I va començar en Stevenson, dibuixant un mapa de l'illa i totes les seves badies i caps retallats amb la mateixa claretat que si fossin cisellats" (A.104-105) (1)

(1) Hi ha una evident afinitat entre Chesterton i Stevenson, manifesta-
da precisament en l'admiració de Chesterton per la nitidesa perfecta del dibuix de la narració i la descripció de Stevenson.

D'aquesta cita podem deduir el postulat fonamental de la doctrina política de Chesterton: només té sentit aquella llibertat que permeti a l'home viure en un món on pugui posar-se els límits que li plaguin. La llibertat de l'home és la capacitat de posar límits a la pròpia llibertat, digué el meu pare en la seva darrera conferència pública. I si fora de casa la necessitat obliga fins a cert punt a admetre que sigui el pròxim qui no posi límits a la pròpia llibertat, en una banda o altra, i almenys dintre de casa, l'home ha de regnar en un imperi on res ni ningú més que ell mateix no pugui impedir-li de posar-se els límits que li plaguin. Aquest concepte de llibertat és el que està exposat i defensat en "Allò que no està bé del món", amb més amplitud de la que jo tinc ~~en~~ possibilitat de desenvolupar aquí. Només aquest concepte de llibertat justifica el dret de propietat, atacat tant per un socialisme massificador com per un capitalisme gangsterià: propietat material, i, molt més important encara, propietat espiritual, avui desafortunadament atacada pels "mass-media".

Chesterton no és pas sol en aquest ^{defensar} concepte de la llibertat. Hilaire Belloc, el seu company d'armes, al començament del seu inefable "Camí de Roma", es plany que els "nens, soldats, poetes o qualsevolles altres gales i ornaments de la naturalesa" siguin empesos per l'Autoritat ("La missió de la qual sembla ésser-com és el seu plaer,

i inèrcia de l'esperit que constitueixen la verdadera terra de cultiu de la Revolució", a "fer alguna cosa, sempre que sigui, almenys, una realitat i no una tenta fantasia". "I així ~~moment~~ queda satisfeta l'Autoritat, que sap que ~~aconseguirà~~ del nen una lliçó repetida sense saber el que diu, del poeta una successió de ripis, i del soldat una llarga i assedegada marxa".

George Orwell, per camins ben diferents, ens conduiria a la mateixa conclusió.

Entre els francesos, recordem la constant repetició en Saint-Exupéry, de "la liberté de n'être pas", a Citadelle, o, més enllà d'una interpretació superficial i sentimentaloides del Petit Princep, el sentit real de l'obra. O bé Germanos quan pregunta als educadors: "I si resultés que és la infància qui ha d'ensenyar als adults?". El mateix tema del "Misteri dels Sants Innocents" de Péguy/.

Entrant en un terreny més "positiu" o "científic", què significa l'impuls de les grans figures de l'educació, a primers de segle, defensant el nen enfront de l'adult? Per què hom parla tant del mètode Montessori, i tan poc de l'esperit Montessori?

No. Chesterton no és una "rara avis". Cert que potser ningú no ha arribat tan a fons en la penetració de la relació entre una doctrina política viablement humana i l'esperit d'infància, però forma legió, en aquest camp com en tants d'altres, amb tots els que han estimat la llibertat: hem de reconèixer, a més, que el seu concepte enllaça amb els grans ideals de la Revolució, i potser n'és la darrera i més positiva herència.

A l'apartat següent veurem la concreció ~~mm~~ d'aquest pensament. Acabo aquest amb una darrera cita, destinada als "realistes" que potser no vegin tot plegat molt bonic i molt utòpic. "Si algú s'entesta en dir que he fonamentat tota la nova filosofia social en les gesticulacions d'un infant, m'està molt bé: jo m'acontento de somriure, tot fent una lleu inclinació de cap" (A.105)

L'ACCIO CONCRETA

Chesterton va començar doncs bulliciosament la seva vida pública en les nombroses societats de gent més o menys grallada d'aquella Anglaterra fi de segle, amb un lema: "Què m'importa un imperi que no tingui postes de sol!" (A.103)(1). La idea que va sortir con-

(1) Recordeu, si us plau, les postes de sol del Petit Princep.

solidada de la seva primera joventut, en el moment de fer el pas de les Belles Arts a la literatura i al periodisme, va ésser la del "patriotisme local". Idea bastant particular, en aquella època, i una mica secreta, però ^{i adhuc inconscient} que aviat va tenir ocasió de sortir a la superfície. Precisament perquè anava tan a contracorrent de les generalitzacions del moment havia de quedar en certa manera en un segon pla de consciència. De fet, ens diu que es va deixar endur "d'una manera

més aviat vaga" (A.107) per les teories del moment: l'imperialisme i el socialisme. A l'Autobiografia en fa un anàlisi penetrant.

"Aparentment (imperialisme i socialisme) s'estaven combatent. Però comparades amb aquesta idea nova, estaven units. Els dos creien en la unificació i la centralització en gran escala. Vaig llegir Kipling, que per un cantó m'atreia ^{la que em repel·lia} ~~la que em repel·lia~~ per l'altre. Em deia socialista perquè si hom era alguna cosa, era socialista. No ser socialista era quelcom espantós: significava ésser estúpid i "snob": el senyor que grunyia davant dels impostos i la classe obrera; o un vell darwinia de cabell blanc per a qui els més dábils han d'anar a contra el mur. Però en rigor, jo era un socialista sense entusiasme. Acceptava la cosa més gran com un mal menor-o inclús com un bé menor-.

De la mateixa manera que era un socialista sense entusiasme, estava preparat també per a ésser un imperialista sense entusiasme. Tots els meus instints em deien que no podria deseixir-me completament del patriotisme; ni aleshores ni més tard vaig tenir cap simpatia pel que vulgarment es coneix amb el nom de pacifisme. Estava disposat a acceptar l'aventura colonial si aquesta era la única manera de defensar el meu país; de la mateixa manera estava disposat a defensar la organització col·lectiva, si era la única manera de defensar els meus companys i ciutadans més pobres. Estava disposat a deixar que la Gran Bretanya es vanagloriés de tenir un imperi, si és que no tenia res més de què vanagloriar-se. Estava disposat a deixar que Mr. Sidney Webb (1), s'ocupés dels pobres, si ningú no s'ocupava

(1) Destacat polític socialista, un dels fundadors de les Societats Fabianes, que exerciren a través dels seus membres, Bernard Shaw i Wells entre ells, i del periòdic "The Statesman", una considerable influència en la política anglesa de la primera meitat del segle. Sidney Webb fou membre influent del partit laborista, economista, professor d'universitat, escriptor, i és considerat "oficialment" un dels puntals de les reformes socials angleses. Chesterton no li demostra mai cap especial simpatia, i la seva cunyada, a pesar de la major afinitat entre el seu marit i els fabians, el fa també més aviat objecte d'una certa ironia.

d'ells, o si (com semblava establert com a axioma de la ciència social) no podien ocupar-se ells d'ells mateixos. Però res en el meu cor ni en la meua imaginació no s'inclinava vers aquestes extenses generalitzacions; i alguna cosa dintre meu treballava sempre en direcció contrària. Vaig estar en aquest estat d'ànim-vague, però no insà-penjat entre un instint intern que no podia seguir, i una expansió externa que no desitjava seguir realment, fins que, en el món exterior, va passar quelcom que no sols em va despertar del meu ensomni com un tro, sino que, amb la llum del llampec, em va revelar a mi mateix. El 1895 va passar el Jameson Raid (1). I dos o tres anys després, la guerra

17

(1) Acció provocadora del funcionari colonial anglès Leander Starr Jameson, contra les Repúbliques Boers de l'Àfrica del Sud. Fou una incoordinació "política" i en preleu de la guerra dels boers. Teòricament el "raid" havia d'haver estat una "acció de socors" contra uns pobres anglesos "oprimits" pels boers, i que s'havien de "sublevar" en el moment oportú (i no ho varen fer).

ra amb les dues Repúbliques de l'Àfrica del Sud" (A.107-108)

Aquesta llarga cita ens introduïx d'una manera molt clara a l'acció política concreta de Chesterton. Ell fou pro-boer. Tot el país n'estava alegre, d'aquella guerra. Tothom n'era partidari: "tots els homes públics i totes les corporacions públiques, la meua pròpia classe mitja, la majoria de la meua família i dels meus amics, segurs de quelcom que semblava inevitable, científic i segur. I em vaig adonar, de sobte, que ho odiava; que ho odiava tot com mai no havia odiat abans. Odiava les seves anticipacions felices, el seu optimisme a la Borsa, odiava la seva seguretat en la victòria. La nota que es va donar des del principi va ser la nota de l'inevitable: una cosa abominable pels cristians i pels amants de la llibertat. I tot això es va anar engrandint dintre seu, en vagues imatges d'una resurrecció moderna de Paratón a les Termòpiles" (A.109)

Chesterton surt del xoc de la guerra boer no sols clarificat d'idees sino ardentment apassionat. Es manifesta ja el que hi ha de més profund en la seua pensament polític: la passió per la llibertat. Passió reforçada i vigoritzada per la indignació davant la mentida; perquè "en l'atmosfera d'aquella aventura hi havia una insinceritat en la pretensió nacional, la idea de que es pretenia quelcom com és ara el rescat dels nostres representants desterrats, els ciutadans comerciants de Johannesburg.

Aquesta era la millor defensa de la guerra: si els boers lluitaven pel seu país, els anglesos lluitaven pels seus compatriotes. Només que els retrats dels seus compatriotes tenien un aspecte estrany. S'afirmava correctament que un anglès anomenat Edgar havia estat assassinat; però no es va publicar cap retrat d'Edgar, perquè era un negre. I poc a poc varem comprendre que el que els boers anomenaven "estrangers" (outlanders), eren quasi sempre gent que els anglesos anomenarien "intrusos" (outsiders). Els seus noms eren tan simbòlics com els seus nassos" (A.109-110).

L'actitud de Chesterton era la d'una minoria dintre d'una minoria. La majoria dels contraris a la guerra ho eren perquè eren pacifistes. Ell era pro-boer perquè estava convençut que la guerra dels boers no era una guerra nacional, sino una guerra menada "per un imperi còsmopolita, manat per financers no menys cosmopolites" (A.111).

Fou en aquesta ocasió que començà a dibuixar-se dintre del

partit lliberal el petit grup dels capitosts del qual foren els dos germans Chesterton i Maurice Kelloc, amb qui congenià a propòsit d'aquests fets: "els dos (amb un parlant d'ell) erem pro-boers, detestant els boers" (A.113). El director del setmanari radical "The Speaker", J.L. Hammond, s'uní al grup i donà un camí de sortida a les seves idees. Era un periodista d'origen escocès, sortit d'Oxford, un home notable, del que Chesterton ens recorda les següents paraules: "L'imperialisme és pitjor que el patrioterisme. Un patrioter és un tipu sorollós, que de vagades fa soroll pel bon cantó. Però l'imperialista és l'enemic directe de la llibertat" (A.114).

Per aquest camí entrà Chesterton a la vida política. El petit grup lliberal pro-boer començà el Daily News, i durant un grapat d'anys Chesterton hi escriví el seu article (el seu sermó, com deia ell), setmanal. Nos endavant virem com i per què va deixar aquest púlpit.

La seva activitat periodística el va posar en contacte amb polítics destacats: però "quasi mai no parlaven de política" (A.115).

Aquesta petita frase ens introdueix un pas més en el pensament de Chesterton: a la convicció de la falsedat dels motius polítics normalment adduits s'hi afegeix la de la irrealitat de tot el joc polític. No podem veure a través de les seves pròpies paraules.

Els van causar gran plaer les llaorades del vell Asquith, el ja difunt Lord Oxford(1); una vegada que va aparèixer en vestit de cort (1) Polític lliberal, cap del govern en el moment de començar la primera guerra mundial. Fou obligat a dimitir en 1916 i el succeí Lloyd George, del mateix partit. Sembla ésser que influí en la dimissió forçada d'Asquith algun problema intern sobre la fabricació de municions. Chesterton (i la seva companyia) mostren al llarg de la seva obra una ben minsa consideració pel nou /primer ministre (potser fonamentada en part per la seva actitud en el moment del ^{procés} ~~cas~~ Marconi). En canvi Asquith sembla considerar Asquith amb manifesta simpatia i no deixa entreveure en cap moment que el cregui un "polític" més o menys hipòcrita, com l'"heroi nacional" Lloyd George. De fet no fou solament el grup Chesterton el que prengué posició contra ~~en~~ aquest, l'any 1916. Els fabians del "New Statesman" acusaren durament el nou govern en una article titulat "Finirà pau el que assassina el seu amo?" (C.168)

un impuls incontrollable d'impertinència em va ^{portar} ~~portar~~ a preguntar-li si l'espasi de cort podia descombeinar-se: Oh, sí-respongué-no em provoqui. Però tenia sobre les coses fonamentals de política i d'ètica aquesta curiosa qualitat vaga, que he trobat tantes vegades en homes que ocupen llocs de responsabilitat. No li importava contestar una pregunta banal sobre un espasi; però si hagués estat una pregunta sensata sobre l'augment d'impostos, hauria adoptat-bé que molt amable-l'actitud d'un tirador en guàrdia. Hauria tingut la sensació d'ésser importunat i hauria estat disposat, quasi a descartar la pre-

que intento dibuinar: era molt públic, en tant que home públic, però tots semblen difuminar-se com els auges. Els joves i desconeguts són els que tenen doctrines decisives i intencions obertament declarades. Una vegada ho vaig expressar dient-i crec que amb fonament-que els homes polítics no tenen doctrines polítiques"(A.116)

Un dels polítics de l'època, George Wyndham, era un tipu molt curiós. Un dels seus jocs era donar un tema de conversació i demanar l'opinió de tothom. Esolia Chesterton:

"Un dia, recordo que va anunciar severament: "Japó"(A.117). Les respostes són el de noys. Però el fet és que totes coincidien en una prevenció i antipatia envers el nou Japó capitalista. "I aleshores, algú digué, ple de senzilla admiració: "Miri, hem donat la volta a la taula i tots nosaltres-per una raó seriosa o no-aparentem detestar els japonesos. Per què som, no ja els aliats dels japonesos, sino que fins se'ns prohibeix dir una paraula en contra d'ells a cap diari? Per què aquesta moda o acord en lloar els japonesos a tot arreu i sempre? I aleshores, crec, Mr. Churchill (1) va somriure amb el somriu-

(1) Chesterton no demostra en cap moment una simpatia especial per Mr. Churchill. És aviat al revés.

re impenetrable de l'home d'estat i aquest vel de vaguetat de què parlava es va abatre sobre tots nosaltres: i no hi va haver resposta a la pregunta, ni aleshores ni mai"(A.118)

Chesterton no va viure prou per veure des d'aquest món la resposta que hom hagué de donar, al final, a la pregunta, després de Singapur, l'any 1941. Per una ironia del destí, va haver d'ésser el mateix Churchill qui hagué de donar-la. Es repetí exactament el fet que Chesterton comentà (i patí en la seva família amb la mort del seu germà Cecil), durant la primera guerra mundial.

"Si em pregunten qui va causar o precipitar la Gran Guerra (en el sentit d'impedir que s'impedís) donaria una contestació que sorprendria a quasi tots els sectors de l'opinió, i que sorprendria al mateix interessat. No diria que el Kaiser... menys que el Zar de Rússia o un fanàtic eslav que va cometre un crim a Sarajevo... jo diria que el que la va precipitar era una espècie de digne quàquer del tipu del vell Mr. Cadbury (1), a qui vaig conèixer i servir durant la meua

(1) Gran financer, filàntrop i pacifista, capitalista del Daily News a l'època que Chesterton hi escrivia.

joventut... Quan la teoria pública d'una cosa és diferent de la realitat pràctica d'aquesta cosa, existeix sempre una complicitat del silenci que no es pot trencar; hi ha coses que no es poden dir en públic. El fet era que la política exterior de Asquith i de Grey (1), no

(1) És a dir, dels lliberals.

diferia vitalment de les que haurien seguit Balfour i Bonar Law (1)

Tots eren patriotes en aquest sentit, tots tenien raó, em sembla. Tots pensaven que Anglaterra hauria d'intervenir si Alemanya atacava a França. Tots ho pensaven. I si tots ho haguéssin dit i ho haguessin dit alguns mesos abans, l'Alemanya no hauria atacat mai el poder d'aquesta aliança. El meu german i molts milions més estarien passejant-se encara ^{en} ~~en~~ vida.

Els dirigents lliberals no podien dir-ho. No per por al partit lliberal i no dignes al poble; sino per por a les forces particulars que aguantaven el partit lliberal" (A. 195-196)

(1) Només cal canviar noms i dates (i encara alguns noms, com el de Mr. Churchill, no cal ni canviar-los). Si aquest bon senyor hagués parlat quan Guernica, molt possiblement, Anglaterra s'hauria estalviat Coventry. Si els polítics francesos i anglesos, que sabien que a la llarga no tindrien més recel que l'enfrontar-se-les amb Hitler, haguéssin parlat alt i fort quan l'ocupació de Renània, d'Austria o de Txecoslovàquia, molts milions de persones viurien encara i Europa i el món potser ~~ha~~ s'haurien estalviat moltes verganyes.

Una altra cita és molt il·lustrativa del convenciment ~~en~~ que s'anava apoderant de Chesterton sobre la irrealitat de la política:

"Ja he indicat què, bé que cregués en el liberalisme, trobava certa dificultat en creure en els liberals. Potser seria més exacte dir que trobava dificultat en creure en la política: perquè la realitat quasi semblava irreal, comparada amb la reputació o l'informe... Recordo haver anat a un gran club liberal i haver-me passejat per les amples habitacions plenes de gent; al fons, un senyor ~~manx~~ calb i barbut llegia quelcom en un manuscrit en veu baixa. No era estrany que no l'escoltéssim, perquè tampoc no se'l sentia; crec que un bon nombre dels presents ni tan sols el varen veure. Anavem i veníem a empentes; em vaig trobar amb diversos amics i varem intercanviar algunes paraules: Bentley, Belloc, Laund... És possible, però no segur, que algú preguntés, amb indiferència, què ~~havia~~ passava a l'altra punta de la sala... L'endemà al matí, a primera plana del meu periòdic liberal i amb titulatats gegantescos, vaig veure la frase: "Lord Spencer desplega la bandera". A sota venien altres observacions, també en lletra grossa, sobre com havia sonat la trompeta del lliurecanvi i com el seu so repercutiria a través d'Anglaterra, reunint a tots els lliurecanvistes. Després d'un examen detingut resultava que aquelles frases que ningú no va sentir, llegides pel bon senyor d'edat en el seu manuscrit, estaven relacionades amb la defensa econòmica del lliurecanvi; excel·lent defensa, que jo sapiga. Però el contrast entre el que era l'orador per la gent que l'escoltava i el que representava pels milers de lectors del diari que no l'havien escoltat, fou tan gran i desproporcionat que em va impressionar ja per sempre més. Vaig saber, d'aleshores ençà, que volia dir "un repte ~~manx~~ des de la plataforma" o "una escena al Parlament", o qualsevol d'aquests altres aconteixements sensacionals que ocupen lloc en el diari, però no en la vida" (A. 195-196)

Chesterton no solament va conèixer polítics notables, sino que va participar en actes polítics i fou agent electoral. Un dels seus amics del partit liberal, Charles Masterman, "solia jurar amb entusiasme burlesc, que, quan feien junta la campanya electoral, ell va baixar tot un cantó de carrer i va pujar quasi tot l'altre i em va trobar encara a la primera casa disceptant de filosofia del govern amb el primer veí" (A.121). "I era perfectament veritat que vaig començar les eleccions ^{amb l'encapçalament extraordinari} de que l'objecte de la campanya electoral és convertir la gent. L'objecte de la campanya electoral és el recompte. La única raó verdadera per la qual la gent és molestada pels agents dels partits no té la menor relació amb els principis del partit (que en general són un complet misteri pels agents): es tracta senzillament de que els agents puguin deduir de les paraules, maneres, gestos, juraments, blasfèmies o cops de l'amo de la casa si hi ha alguna probabilitat de que voti el candidat del seu partit o si s'abstindrà de votar-lo (A.122)".

Això passava en el que podríem anomenar Edat d'or del sufragi universal. Evidentment hem progressat molt des d'aleshores.

Continuem, però, ^{l'explicació} de Chesterton:

"Va començar a invadir la meua ment un sentiment obscur i curiós. Aleshores no en tenia ni tan sols consciència. Inclús ara no sé com descriure aquesta suggestió freda i rampant del subconscient. Quan al final va sorgir a la superfície i adquirí forma, molt de temps després, durant altres campanyes, fou a la manera d'una pregunta ^{ja} mig antiquada. Crec que la pregunta era: com és que el candidat sempre el candidat és el més tanoca de la tarima? Hi havia oradors com Jhon Simon i Belloc, que parlaven tot el que es pot parlar i probablement millor del que han parlat des d'aleshores. I entretant, la majoria de vegades l'home que llençavem a parlar a la Cort Suprema del Parlament no tenia la menor idea de parlar. Solia ésser un maniquí de sastre, pesat i cursi, amb monòcul o bigoti encerat, que repetia exactament la mateixa aburrida fórmula a tots els mitings. Hi ha alguna cosa interessant, en aquesta inconseqüència, inconfessada per la ment juvenil, de que les coses no són com haurien d'ésser, inclús mentre la voluntat i les conviccions estan disposades a decidir la seva lleialtat envers l'honestedat perfecta i universal. Mirant enrera, després de les experiències polítiques de l'època Marconi, sé exactament el que sentia; també sé exactament el que no comprenia. Sé que el que domina la política moderna és el diner i que la superioritat del pallús amb vestit d'etiqueta sobre Belloc i Simon consistia senzillament en el fet que era més ric que ells" (A.123)

L'AFER MARCONI.

Mrs. Cecil Chesterton, en el seu llibre sobre els germans Chesterton, titula aquest capítol, modestament, "El procés de Cecil Chesterton". Gilbert, en la seva autobiografia, l'encapçala amb el de "El plet

del títol de G.A., el qual, de fet, ja menys afectat personalment que la seva cunyada per l'"affaire".

Com l'"affaire" Dreyfus, aquells fets i les seves motivacions avui dia són pràcticament desconeguts. Per una banda, perquè ha interessat que no fossin coneguts. Per l'altre, perquè n'hi ha tants i tants de similars, que difícilment s'hi podria arribar-ne a establir una llista i molt menys a aclarir-los. Un tercer lloc, i aquest és el punt més greu, com veurem més endavant, perquè la gent ja no s'hi interessa seriosament.

L'"affaire" Marconi, (com l'"affaire" Dreyfus), amb tot, és especialment interessant de cara a la tasca d'aquest treball, perquè marca un tombant d'època molt definit. És el punt ^{crític} inst de separació entre el temps en que aquesta mena d'assumptes podien ésser realment ventilats, i el temps actual, en el que aquesta ventilació, almenys pública, ja no és pràcticament possible. El bon seny ha pres ja totes les seves precaucions. Potser podríem afegir, encara, que si bé podem tenir la certesa moral que en l'afer Marconi, gràcies a la penetració i tenacitat de Cecil Chesterton, hom va arribar al fons del sac, potser en el cas Dreyfus no. I no parlem, ja, d'innombrables "affaires" posteriors.

Cecil Chesterton, el protagonista del procés Marconi, era uns anys més jove que el seu germà Gilbert. D'ell ens diu, en la seva autobiografia: "El director del New Statesman, crític agut i d'una escola ben diferent que la nostra, em digué fa poc: el seu germà era el polemista més brillant que he sentit" (A.183). "Va néixer quan jo tenia 5 anys i després d'una breu pausa va començar a discutir" (A.183). "Semblava que no volgués seguir vivint mentre quedés una fal·làcia viva" (A.184). "Més tendent cap al socialisme de Sidney Webb i Bernard Shaw, eventualment membre de l'executiva Fabiana, tenia, en el seu fur intern, una espècie d'intolerància asenagadora, un odi profund envers les verdaderes corrupcions i hipocresies de la política moderna, i una idea, realment extraordinària, de dir sempre la veritat" (A.185).

Cecil Chesterton era més incisiu i tallant, davant del fet concret, que el seu germà. Podríem dir que la penetració que aquest tenia davant del pensament, Cecil la posseïa davant la realitat. Hauria pogut fer feina com a polític, si no hagués mort prematurament l'any 1918. Evidentment, no s'hauria deixat corrompre o devorar (i aquesta és en el fons l'acusació latent de Gilbert contra homes com Lloyd George o Sidney Webb), pel "sistema de partits".

La diferència entre els dos germans queda molt ben il·lustrada en una anècdota que ens explica Mrs. Cecil:

Ens diu que va conèixer els dos germans en una societat anomenada "The Moderns", on es discutia periòdicament tot el diví i tot l'humà. Gilbert havia d'obrir la sessió a les 8 però no va arribar fins a les 9, com una tromba. Es disculpà d'arribar tard i va protestar contra el costum de donar a les carreteres i als carrers noms

13

-Aquesta casa, per estar de, clon que està a la carretera de l'Església, però en recórrer-la penosament no he vist ni una sola església. Si m'haguessin dit que em dirigís al "Puig de l'Ardent Posta de Sol", hauria arribat a temps, perquè conforme anava avançant, el camí pujava cada cop més i portava de dret a un cel d'or i carmesí. Per tant, vaig a canviar el tema del meu discurs i parlaré dels desavantatges de la nomenclatura.

Dient això es va servir d'un sifon que corria per allà, amb tal impetuositat que va recullar tots els que estaven al seu alcanç. I va començar:

-Si surto de casa dels meus pares i giro a l'esquerra, em trobo en un carrer que s'anomena Carrer Alt, Kensington. El carrer no és alt, és totalment pla, i està molt lluny de Kensington-tres raons per les quals no hauria de portar aquest nom. Però té una particularitat que serviria per distingir-lo. Hi ha set venedors de cigarrets; cada un té la seva botiga però tots estan tristos perquè els seus negocis no funcionen bé. Si el Carrer Alt, Kensington, s'anomenés Carrer dels Set Estanquers Tristos aquests dignes comerciants es farien famosos i la gent vindria de lluny, com en peregrinació, a comprar tabac.

I així continua. Al final, la primera rèplica vingué de Cecil.

Va mirar Gilbert, el cap una mica inclinat, ballant-li els ulls de júbil combatiu:

-Quan el meu germà surt de casa del meu pare-digué-si trença a l'esquerra no trobarà el Carrer Alt, Kensington, perquè aquest carrer està a la dreta. A més, aquest carrer fa una lleugera pendent, perceptible, que justifica el seu nom. I quan als estanquers, no són set, sino cinc, i una de les botigues pertany a la casa Salmon i Gluckstein, combinació de noms que suggereix moltes coses, però res de tristos i petits beneficis.

Gilbert somreia serenament davant l'atac, que en la rèplica qualificà de raonament materialista". (C.12)

Gilbert era perfectament conscient de la seva incapacitat, o potser millor, la seva indiferència pel concret, i de la força de penetració del seu germà en aquest camp.

"Era lògic, doncs, (ens diu), que "el sentiment de la irrealitat de la lluita de partit que poc a poc se m'imposava, creixés molt més ràpidament en el meu germà i en Belloc; perquè creien per temperament més ràpids i decisius. Formaren una espècie d'associació per estudiar l'afer; i el resultat va ésser un llibre que va tenir un efecte considerable, encara que, en aquells moments es tractava més aviat d'un efecte d'irritació i d'incredulitat. Col.laboraren en una obra anomenada "El sistema de partits", en la qual la tesi era que no existien, en realitat, partits, però sí un sistema. El sistema, segons aquest punt de vista, era essencialment de rotació però una re-

24

els polítics destacats de l'una i l'altra banda, o, com se'ls anomenava per comoditat en el llibre, en Jean Blau. Es mantenia candent un conflicte fictivi, a benefici del públic, però el President de la Càmera estava molt més unit al cap de l'oposició que no qualsevol dels dos amb els seus seguidors, i no parlem ja dels membres del partit."

No crec que aquest llibre sigui fàcilment assequible, almenys fora d'Anglaterra. De totes maneres, i de cara a l'argument d'aquest treball, el resum que en fa Gilbert és més que suficient. El que caldria preguntar-nos, però, és per què llibres com aquest (o com Animal Farm d'Orwell) no són considerats i estudiats com a llibres de text en les facultats de Ciències Polítiques. Em costa creure en la seriositat o la honestetat d'un polític que, concixent-los, no els hagi meditat a fons.

El tema de l'aparició i desaparició de llibres en el mercat caldria estudiar-lo a fons (potser algú ja ho ha fet). El tocaré aquí de passada precisament perquè crec que té una estreta relació amb el tema del "Sistema de partits". De la mateixa manera que podem parlar de la "irrealitat de la política" (en el sentit que Chesterton indica), podríem parlar de la "irrealitat de la cultura literària" (ententent per literària, la cultura dels llibres). És difícilment defensable que el llibre sigui, en la major part dels casos, un instrument difusor o creador de cultura i àdhuc d'idees (a no ésser que donem a la paraula cultura un sentit ben diferent al que havia tingut fins fa poc). Observeu, simplement, alguns fets: una mitja dotzena de llibres, en el segle XVIII, varen ésser vehicle de les idees que realitzaren la Revolució. Centenars i centenars de llibres, en el nostre segle, no han produït més que el confusio-nisme i l'anarquia intel·lectual. Suposar que en el segle XVIII hi havia pensament i ara no, em sembla una hipòtesi gratuïta i massa inacceptable. Com s'explica doncs, la inoperància del pensament del nostre segle? La resposta més obvia (bé que provisional. Caldria estudiar l'afer seriosament a fons), és que el pensament queda emmascarat i amagat entre un milió de coses que semblen pensament. La millor manera d'amagar una agulla d'or es posar-la ~~emmanada~~ dins d'una caixa d'agulles daurades. De fet, el nostre segle fa el mateix en aquest camp que en el de la política: amagar la realitat entre un feix de falses o mitges realitats que poden semblar verosímilment la veritat. Per altra banda, la mitologia del progrés és un eficaç instrument per evitar que qualsevol pensament arribi a madurar. Cultura i maduració són dues maneres de dir la mateixa cosa. En pocs anys hem vist aparèixer i desaparèixer, sense deixar pràcticament rastre, personatges realment importants. L'època de Gide és tan llunyana com la de Tucídides. Si parlen de Péguy us diran (sense comentar ni tan sols el que puguem dir de Péguy), que "vous vous

tre, pertanyen al passat. I Marcuse. Ell us dóna recuits de Freud i de Marx, consignes, no llores. Dóna una aparença de llibertat (hom pot comprar tants llibres com vol), les dictadures ideològiques imposen les modes intel·lectuals com les del vestit. Fins a quin punt tó sentit comú admetre que aquests fets no ~~immanet~~ són, almenys parcialment, provocats? Hom us parla del viçnam però el silenci rodeja el Tchéad o els Estats Bàltics. Constantment us assalta el dubte sobre la sinceritat dels detractors de l'era staliniana o dels que donen la "clau" de l'assassinat de Kennedy. Per altra banda, editar llibres, i encara molt més fer-los circular és avui una cura i simple qüestió de diners. Hom no pot deixar de pensar que hi ha uns Bancs Blaus de la "cultura" que mantenen candents, a benefici del públic, una sèrie de temes (psicoanàlisi i sexualitat, revisionisme, promoció de la dona, reforma d'estructures, societat de consum, etc.), més o menys connectats amb la realitat, però que en el fons són cortines de fum sobre els autèntics problemes del pensament i especialment els del pensament polític. Quantes persones de les que compren el "darrer" llibre coneixen el contingut de la controversia Sartre-Camus, ara fa 15 anys? I, al meu modest entendre, ^{en estat} ~~actualment~~ una de les coses importants que més afecten les actituds polítiques del moment present.

El fet cert és que el conjunt de tot això treballa a favor de l'"statu quo", de l'equilibri de poders (aquest estira i arronça que pot fer volar qualsevol dia el planeta), i que aquests poders són els enemics directes, els uns i els altres, de la llibertat. Caldria, repeteixo, un estudi a fons de la qüestió, però em sembla clar que els maneigs dels Bancs Blaus de la "cultura" són evidents i evidentment connectats amb els del Banc Blau de la política. D'una cultura de la que podríem afirmar, repetint la frase ja cèlebre, que és "l'opi del poble".

Apart l'interès que puguir tenir en quant a tema independent d'estudi, em sembla que hom d'admetre aquestes consideracions sobre el Banc Blau de la "cultura" com una simple prolongació de les que fa Chesterton sobre el Banc Blau de la política. Estem vivint l'època no ja de la irrealitat ~~dominant~~ ^{sistemes} ~~dominant~~ polítics, sino de la irrealitat cada vegada més anuada de tota vida pública.

Tornem però a la nostra història:

Resultat del "Sistema de Partit", fou un periòdic setmanal, l'"Eye Witness": director Hilaire Belloc, subdirector Cecil Chesterton. Era l'època, diu Mrs. Cecil, en que "un diari podia viure amb el producte de la seva venda", "avui dia, l'augment del cost de la producció quasi ha destruït pràcticament les possibilitats de que un periòdic independent s'aguanti si no el recolza algun ric capitalista" (C.124) (El llibre és escrit l'any 1941).

"No hi ha hagut a Anglaterra res de semblant a l'Eye witness, fins aleshores. Ni tampoc no hi ha hagut res de semblant des d'ales-

26

Una mica més endavant, Gilbert ens explica aquestes afirmacions:

"La política victoriana es sustentava solidament en unes conviccions socials que no eren solament convencions. Una d'elles la creença que la política anglesa estava lliure de tot motiu personal respecte al diner. "El cel no permetí que jo pugui insinuar que cap President del Consell anglès...", deia l'avi de Chesterton, tory furiós, en mig de l'aliança d'atacs contra el lliberal Gladstone. No; els francesos poden haver descobert el valor negociable de la moneda; els italians i els austríacs poden trobar que val la pena doblar la renda; els homes d'estat de Bulgària i de Bolívia poden tenir una lleu idea del significat del diner; però els homes polítics anglesos han passat la vida en un ensomni distret; han conservat la mirada fixa en estrelles fixes; no s'han preguntat mai si la política els ha enriquit o empobrit i han cobrat els seus emoluments amb un petit sobressalt d'estupor" (A. 187)

"Per bé o per mal, tot ello ja ha mort. I ho va matar, principalment, l'explosió periodística anomenada "Eye witness"; i especialment, la seva relació amb el plet Marconi i el cas de la Venda de dignitats Nobiliàries" (A. 188).

Què fou el plet Marconi? Podem parlar els cunyats Chesterton.

"Cap a l'any 1911, l'Imperi Britànic va decidir mirar els aires (per a la instal·lació de la telegrafia sense fils). Una part considerable de l'opinió pública s'inclinava a favor de la instal·lació per l'Estat, sota una direcció tècnica; però el govern-els lliberals eren al poder-decidí que els serveis de telegrafia sense fils havien d'ésser arrendats. Competien diversos sistemes; però el director general de Correus va anunciar amb gran sorpresa pública que el contracte havia estat concedit a la Companyia Marconi. Els experts sostinguéren que no hi havia cap superioritat preeminent en el sistema elegit. Molts creien que el Telefunken era millor i aviat circularen estranys rumors sobre el per què la Companyia Marconi havia estat preferida. A més a més, el Sr Director General de la Companyia, Goodfrey Isaacs, havia estat relacionat amb un tal nombre de fracassos a la City, que el seu nom era ja per ell mateix un motiu de descrèdit. Això, i el fet que el germà de Goodfrey, Sir Rufus Isaacs, com a Fiscal de la Corona, sens dubte coneixia les interioritats de l'afer, va aguditzar la curiositat pública. Es digué que ell i d'altres havien comprat accions a baix preu abans del contracte i les havien venut, després d'efectuat, amb un considerable benefici (C. 85)"

Essencialment aquesta era la veritat. L'única precaució que prenguéren fou de fer les transaccions amb les accions de la Companyia Marconi Americana, accions que foren potenciades en el moment que Goodfrey, "casualment" a Amèrica, rebé un telegrama del seu germà Rufus felicitant-lo per la firma del contracte de la Companyia Mar-

Per la llum sobre aquest afer tan simple, en aquell temps, costà més d'un any.

L'ànima de l'altre fou Cecil Chesterton, aquell home que semblava "no poder viure mentre encadèn una fal·làcia en peu". I el final fou una causa en contra d'ell per culpabilitat criminal a Goodfrey Isaacs.

Hi hagué de tot: espionatge, missions sobre les impremtes que editaven mitjà l'"*Ide Witness*" i el "*New Witness*", indicacions al pare Chesterton per part d'una agència periodística de que "no podria seguir-li prestant els seus serveis" (afortunadament era l'època en que el bon vell encara podia respondre "hi haurà altres agències que estaran encantades de tenir un ^{seu} client"); etc. Perquè avui dia el banc Blau té evidentment molts més ressorts. No li cal arribar a judicis i a que l'opinió pública es commogui per fets reals. Serà aclarit algun dia l'assassinat de Kennedy? En sabrem mai alguna cosa més que no sigui el convenciment de que es tracta d'un afer molt brut? L'afer Marconi va arribar a ésser ventilat fins al final. L'afer Ben Barka, per citar-ne un dels més nous, ja que hi ha hagut sang enmig, ha estat simplement oblidat després d'unes tragicomèdies ~~espantoses~~ que no crec que hagin satisfet realment ningú desitjós de saber la veritat. I les "confessions" i rehabilitacions "post mortem" tan freqüents en altres països.

Políticament, el comitè parlamentari encarregat de blanquejar l'afer, complí, com era el seu deure, a satisfacció. Els polítics torys de l'oposició, excepte els diatats més joves, es posaren del cantó dels seus col·legues liberals. Lord George, abans de l'atac en forma i indefugible de Cecil Chesterton, havia parlat de "rumors que passen de boca en boca de quatre bojos" (C. 91). "El resultat final de la investigació fou un informe de la majoria exculpant els ministres, i un altre de la minoria emetent alguns ^{altament} judicis condemnatoris i molt severos" (C. 91). I Gilbert: "en la premsa de partit l'afer fou degudament blanquejat. Naturalment, la premsa tory hauria fet el mateix amb un escàndol tory semblant, dels quals n'hi havia molts. Però voldria anomenar "honoris causa", en elogí d'ell i de l'autèntic credo radical, el nom del difunt H.W. Massingham, director de "The Nation", l'únic que, en un afer semblant, parlà i actuà com un home" (A. 191). "Adicte fervorós del govern" (C. 91) "tan devot del partit de la pau, de la restricció i de la reforma com els altres; però la seva devoció es manifestava en la manera d'apreciar instantàneament el perill moral" (A. 191) "Va escriure en el seu diari les següents paraules: la corrupció política es el taló d'Aquiles del liberalisme" (A. 191, C. 91).

Cecil Chesterton, després que el jutge hagué advertit clarament al jurat "que no tenia per què ocupar-se de si els membres del govern havien negociat indecudament amb la companyia Marconi; el seu veredict no tenia res a veure amb això. havia de decidir si Cecil Chesterton, en ocupar-se dels antecedents de Goodfrey Isaacs com a agent de nego-

Però no anà a la presó: el jutge el multà amb 100 lliures. La sentència va ésser rebuda amb crits i aclamacions. "No és d'estranyar que fós mirada com una victòria en pre d'un govern més decent" (C.107).

Els detalls del procés es poden trobar en el llibre de Mrs. Cecil Gilbert, en la seva Autobiografia, hi fa només alguns comentaris que ens interessen molt de cara a les conclusions d'aquest treball.

"Es moda dividir la història contemporànea en condicions de preguerra i de postguerra (ideologia que això fou escrit abans de començar la guerra d'Espanya. Chesterton "estava convençut (de la segona guerra mundial) com d'un simple fet de la història futura. Vull dir que no la considerava com a possible, ni com a probable, sino com quelcom ja en camí i, instantàment present, com a cosa segura" (1). Per tant,

(1) P.J. Shedd, en el pròleg de "El fi de l'armistici", recull d'articles de Chesterton publicats per ell mateix, juliol 1945)

el període entre guerres no era més que un simple "intermezzo"; en cap moment compartí la il·lusió i la bona visió de la gent que considerava que l'any 18 començava una cosa nova). Crec-continua, que és quasi tan essencial dividir-la en dies pre-Marconi i post-Marconi. va ésser durant l'agitació produïda per aquest afer que el ciutadà anglès perdé la seva ignorància invencible; o, dit en llenguatge ordinari, la seva innocència (A.188). "Crec que pocs segles abans no es vegi exactament i en la seva exacta perspectiva i que aleshores apareixerà com un dels moments culminants de la història i del món" (A.188-189)

Justificar aquesta expressió que pot semblar tan radical ens exigeix traçar les línies generals de l'acció política dels dos germans durant aquests anys.

De fet, si bé mai no es separava en el seu amor apassionat per la llibertat, especialment per la llibertat dels pobres; la seva acció concreta era ben independent. Gilbert feia ja prop de dos anys, en el moment del procés Marconi, que havia deixat el ^{espiritual} "pulpit" ^{en el} liberal ~~"Daily News"~~ "Daily News". La "Cocoa Press", trust de periòdics anti-imperialistes finançat pels grans fabricants de xocolata, "es separava cada cop més del lliberalisme i de la humanitat" (C.66). "Sigui el que sigui -diu Gilbert- no sóc conservador, però l'ambient general dels lliberals era massa poc lliberal per poder-lo suportar. La llei d'assegurances de Mr. Lloyd George marca el moment de la meua desaparició (1).

(1) Saint-Exupéry, l'any 1936, quan es va establir el sistema d'assegurances socials a França també es mostra en desacord. Adhuc combaté pràcticament el procediment, il·lencant una sèries d'idees en el sentit de que calia no capitalitzar de cara al futur, sino trobar el diner present per a les necessitats presents. No ^{sé} ~~com~~ que ningú hagi estudiat seriosament aquestes suggerències. Segons ell, l'assegurança mataria la iniciativa, l'esperit de risc, de creació i d'aventura, i en

29

doncs una molt notable coincidència de fons en Chesterton. Els dos es movien per motius "humanístics".

;em va semblar la gota d'aigua vers el servilisme, en reconèixer legalment dues classes de ciutadans, fixats en amos i servidors ... Així doncs, vaig deixar el periòdic liberal i vaig escriure per un periòdic laborista, que esdevingué ferotgement pacifista en esclatar la guerra, i des d'aleshores he estat aquest trist i aburrit exemplar que vostès poden contemplar, allunyat de totes les alegries dels partits polítics" (A.251)

Malgrat la seva participació a l'"Eye Witness" i al "New Witness" i a les seves campanyes, la posició de Gilbert, a partir de l'any 1911, és essencialment la d'un pensador polític, no la d'un actor. D'una certa manera quan, la seva cunyada li'n fa retret, ~~mmmmmm~~ Però la lectura del llibre de Mrs. Cecil dona la clara impressió que no va arribar a comprendre tota la profunditat del pensament del seu cunyat. ^{Inclina la} ~~mmmmmm~~ Per temperament a l'acció directa i muller del seu marit, és normal que fins a cert punt vulgui posar de relleu la figura de Cecil, l'incisiu, l'actiu, enfront del monstre de pensament i d'imaginació que fou Gilbert. Ens podem preguntar si realment Cecil hauria pogut donar un cop de timó que representés una virada salvadora pel liberalisme polític, igual com ens podem preguntar si Kennedy hauria pogut donar una influència positiva a la política nordamericana. Mirada de lluny, la història sembla determinada per fatalitats (o almenys certs aspectes d'ella: la decadència de Roma, la desaparició de la idea d'Imperi). Però d'altres són evidentment d'una imprevisibilitat total. Res no podia fer suposar, a l'1450, que Castella hauria realitzat l'epopeia americana. ¹⁴⁹²⁻¹⁴⁹² Ni l'any 1800, que la societat feudal havia d'ésser destruïda per la societat municipal. Ni en 1788, que quatre anys més tard una colla d'arroplegats mantindrien a ratlla tota Europa i pocs anys després es produïria el fenomen Napoleó. Ni Marx ni ningú hauria pogut pensar, l'any 1900, en l'establiment d'un règim polític socialista precisament a Rússia. I evidentment, ningú no hauria quedat més sorprès que Rousseau o Robespierre si els haguessin dit que "la teoria cívica havia de proporcionar una espècie de ficció legal, mitjançant la qual un home ric podria governar una civilització de la mateixa manera que abans podia governar una ciutat" (A.197)

El fet és que Cecil Chesterton, a qui persones honestes i de pes, allunyades del l'eig joc polític del Banc Blau volien llençar al Parlament, morí abans de poder realitzar cap de les seves idees. "Opinava que una representació parlamentària només seria efectiva per a la democràcia si eren abolides les juntes secretes dels partits. Sempre havia sotingut que els electors de cada districte havien de seleccionar per ells mateixos els candidats per a la votació final, i que cada partit, mitjançant un vot preliminar, havia de decidir qui podia presentar-se per al Parlament".

Sempre valgu dir que Cecil hauria tingut un èxit singular, a la Cambra dels Comuns, i sobre la base d'una lluita, independent de les creences polítiques, per la llibertat i contra la corrupció, hauria arrossegat un nombre considerable de gent" (C.121)

Amb prou feines acabat el procés Marconi i en certa forma com a conseqüència d'aquest, nasqué la "Lliga pro govern net", on hi havia "torys, socialistes atees, liberals, catòlics i jueus... sota la direcció de Cecil... Era un lligam entre treballadors, intel·lectuals, imperialistes, "little englanders" (1), assidus de la taverna i àdhuc abs-

(1) Patriotes anglesos, enemics de l'Imperi.

temis" (C.110). Entre les campanyes realitzades Mrs. Cecil destaca la divulgació de la compra-venta de dignitats nobiliàries; la lluita contra la llei sobre la deficiència mental, que deixava els pobres totalment indefensos davant les ingerències abusives de les "autoritats científiques"; l'oposició a que les visitadores sanitàries tinguessin poder coercitiu per entrar a les llars dels pobres; cas rera cas, el nen (pobre) declarat anormal a la llengua, la mare (pobra), falsament acusada d'abandó dels seus fills, plena de "tits", degut a què havia de viure en una casa construïda sobre una claveguera per on les rates es passejaven al seu gust, etc., eren defensats pel "New Witness"; contractes de compra de carn en l'estat, provinent d'animals sacrificats a Austràlia per causa d'una epidèmia, i destinada als barris pobres; bruts contractes d'aprovissament de l'exercit; defensa de les mares solteres; atac als constructors que no complien les mínimes normes sanitàries en les vivendes destinades als pobres; denúncia del fals feminisme que ~~grunyia~~ ^{per el} ~~demanda~~ ^{per el} ~~limitava~~ ^{per el} "no ~~per el~~ vot de les dones, sino per el de les senyores" (C.133).

I, començada la guerra, denúncies als ineptes comitès creats per a la protecció de les famílies de soldats i mariners, que "visitaven les mullers que tenien dret a subsidis i els demanaven els seus certificats de matrimoni, el pitjor insult que es pot fer a una dona decent" (C.142); defensa dels lloguers dels pisos humils; denúncia de les absurdes restriccions en la venda d'alcohol; atac contra contractes tèrbols de construcció, contra la desorganització de la mineria, la fabricació de municions, les males condicions de treball dels obrers de guerra (indirectament el New Witness potser contribuï a la caiguda d'Asquith i la pujada al poder de Lloyd George), l'accentuació de les diferències entre el benestar dels rics i les pèssimes condicions de vida dels pobres, la regressió irlandesa, l'explosió de Silvertown, l'any 1916, que va deixar sense casa centenars de famílies obreres, i l'aïxecament de les noves cases en els mateixos llocs, sobre les clavegueres.

Gilbert seguí participant en aquestes campanyes. Nom té la impressió, amb tot, que s'anà desinteressant pels fets concrets (reputació d'un de l'altre), i s'intrengué en una meditació sobre el

34
seva obra, però potser d'una manera molt especial en "Allò que no està bé del món", i en "l'home que sabia massa coses", que analitzarem després.

Encara no es pot dir que s'haja decidit definitivament en favor de l'un o l'altre dels dos camps. L'intencionisme, per dir-ho així, de Gilbert fou interromput només per un dèbil intent de lliga distributista que no arribà a solidificar-se. Gilbert fou cada cop més un intel·lectual, donant a aquesta paraula el sentit d'home de pensament i no d'acció. Un home d'acció amb idees amples (potser ho hauria estat Cecil), no és fàcil de trobar. Quant a Mrs. Cecil, potser era una mica massa ingènua respecte a les possibilitats de la seva acció: Les paraules que acaben el capítol sobre el procés de Cecil son reveladores en aquest sentit:

"Però la repercussió del procés de Cecil Chesterton encara continuaven, i el moviment d'opinió provocat per la seva campanya de tant en tant renoua. Devia d'haver-hi és el que ha passat a J.H. Thomas, ministre del darrer gabinet, que va ésser oficialment denunciat per haver usat indegudament dels secrets del pressupost...

I el final encara no ha arribat" (C.108).

Els comentaris de Gilbert, en canvi, tenen tot un altre to.

Conserva, com sempre, la seva sensibilitat i capacitat d'indignació davant la mentida i la hipocrisia.

"És possible que ens barlèssim d'un home com Lloyd George, que es féu intèrpret de la consciència noconformista, i va apel·lar a totes les sectes perquè demostrassin el seu antic esperit combatiu i puritat, mentre ell apareixia barrejat en una transacció que s'assemblava molt al joc; igual com denunciàvem a un polític que begués xampany i tractés a la vegada de llançar una campanya antialcohòlica. (A. 151)"

I, respecte al joc de paraules, clau de tot l'afer, "aquesta companyia", ens diu:

"Confesso que hauria sentit molta més caritat per la patrya si no hi hagués hagut les explicacions. Podria oblidar i perdonar fàcilment, després de tants anys (1) si els polítics haguéssin dit que ha-

(1) Més de 20.

vien mentit com menteixen els estudiants, per lleialtat a la seva classe o al seu club, i sota certs convencionalismes de defensa pròpia parlamentària; hauria pogut arribar a pensar que aquesta fidelitat convencional no era tant una falta d'honradesa com un ~~menor~~ sentit de l'honor pervertit. Però si diuen que una afirmació d'aquesta mena no era una mentida perquè la paraula "americana" havia estat suprimida, aleshores, (sento haver-ho de dir), només puc deduir que no saben el sentit de la paraula veritat. Que enganyin per mitjà d'una frase de doble sentit, "aquesta companyia", no millora les coses, sino que les

empitjora"(A. 191)

I el capítol ha acabat amb el següent paràgraf:

Així acabà doncs, el nostre intent important de netejar el Parlament, aquesta vegada instauració anglesa. Alguns anys abans s'havia portat a terme, a França, un intent mil·lès, inspirat en la cavallerositat de D'Arleu, (1) que definí el concepte militar i cristià de Belloc i

(1) Poeta francès, que intentà portar els francesos a la unitat, després de la derrota del 70. Adolorit i indignat de la brutícia política que es posà de manifest arran del procés Dreyfus, Chesterton en recorda una dita següent: "Dreyfus serà o no culpable; però França no és culpable"(A. 234)"

del meu germà. Allò també va fracassar; i els parlaments continuaren prosperant; és a dir, continuaren podrint-se. Hem viscut per veure la última fase, quan la rebel·lió contra aquest podrimaner va esclatar en les institucions representatives, més al sud, a les portes de Roma; i no va fallar. Però ha portat amb ella canvis poc tranquil·litzadors per qui estimi la llibertat (1) i l'antic concepte anglès del parla-

(1) Aquesta frase és suficient per donar qualsevol interpretació superficial sobre el "feixisme" de Chesterton (les acusacions són recollides adreçades a la seva època). El que sí és cert és que Chesterton era prou israel·lita per donar-se que hi havia una diferència fonamental, a pesar de la semblança externa, entre el feixisme i el nazisme, diferència que la guerra va posar clarament de relleu.

ment lliure. Un sentit orgullós d'haver estat dels que han intentat salvar-lo; malgrat tot ja massa tard"(A. 193)

Aquests darrers trenta-cinc anys hem vist l'evolució, el creixement i la mort de les revolucions anti-parlamentàries, feixisme i nazisme, a Itàlia i Alemanya. Una vegada més, les anomenades "democràcies" lluitaren per una causa que no era digne de defensar (1). Després,

(1) Trobaríem la mateixa idea en Bernanos, especialment en els escrits de guerra i de post-guerra.

els Parlaments "han arribat a significar solament el govern secret en mans dels rics"(A. 193). Potser ara podríem treure l'adjectiu secret. I, per una trèfica paradoxa, els vencedors han après l'ús massiu dels mètodes dels totalitarismes venguts. Un ex-combatent contra el nazisme pot governar sobre la base del principi nazi de la superioritat racial. Les repressions i la manca de respecte als drets de l'home que solemnement els governs s'han compromès a guardar, són el nostre pa de cada dia. I, cosa potser encara més greu, les grans dictadures han descobert que és més fàcil tancar la gent a fora que no a dins dels camps de concentració. Convèncer l'home que no és més que "un tub digestiu i un aparell reproductor", com diu Saint-Exupery, és molt més eficaç per tenir la gent quieta que no els filats dels camps de

concentració. Un altre arribant al final. Tots estimem Big Brother.

No és el meu objecte fer profecies; però em penso que els punts debils i les fissures dels actuals sistemes polítics són tan patents que cal esperar que en un plaç no massa llarg. És cert que no es veu cap sortida clara, però, en tot cas, un redreçament i una influència del sistema polític liberal, almenys en les formes que ha pres aquesta darrers ~~cent~~ anys, sembla difícil. Un sembla que massa en costaria retrobar al llarg de la història altres exemples de revitalització interna d'un sistema político-social que sembla haver entrat en franca decadència. És molt possible doncs, que la posició de Gilbert, des del punt de vista del pensament (en darrer terme, i l'únic que ve vista pràctic), sigui objectivament més positiva que la de la seva cunyada. Gilbert veu, ~~essencialment~~, essencialment, quelcom que no veu ell mateix: el problema de fons és el de l'actitud de la gent.

"Li to general ha variat. Potthorn està ara familiaritzat amb la burla contra els polítics, els discursos sobre la pràctica política, les al·lusions periodístiques sobre la venda d'honors o els fons secrets dels partits; és més, ningú no se n'escandalitza. Potser seria millor que ens escandalitzessin, encara més, que ens avergonyíssim. Si ens avergonyíssim, és possible que fèssim un intent per a remedi-ho. Perquè aquest és el punt per on s'ha queja el resultat últim de les revelacions." "l'objecte de l'Age Witness" era fer que el públic anglès conegués i es preocupés pel perill de la corrupció política. És cert, ara, que el públic ja ho veu. Però no és tan cert que l'afer li interessi. És cal advertir a la generació més cínica i realista del nostre voltant que no concili massa en la seva superioritat sobre el segle XIX del qual tant s'han burlat. Jo ja sé que els meus oncles victorians no sabien com era governada Anglaterra. Però sospito que si els meus oncles victorians ho haguéssim sabut, els hauria horroritzat més que no divertit i haurien trobat algun remei. Avui ningú no cerca el remei" (A. 188).

La darrera frase, forta, potser exagerada ja l'any 1936, i més encara en el moment actual, és amb tot reveladora d'un estat general d'esperit molt real. Un estat d'esperit de dimissió, d'una dimissió que es manifesta de dues maneres principals: o pel desinterès o per la confiança il·limitada en unes fórmules o teories, no en el propi pensament i en la pròpia actitud. Aquest lliurament personal a la "fórmula" és el que s'amaga, conscient o inconscientment, darrera la frase mítica del "canvi d'estructures". Com si el canvi d'estructures pogués aconseguir un canvi d'actitud en la gent, i no fós precisament el canvi d'actitud de la gent ~~el~~ la causa del canvi d'estructures. Mentre no hi hagi abnegació i sacrifici, mentre hom cerqui en el màgic "canvi d'estructures" simplement un benestar material i que "l'estructura" ens sol·lucioni els problemes de la menjadora,

na i d'aguda sensibilitat cap a "el greu de la democràcia", no tindrem llibertat de dir-hi. A les conclusions intentarem aprofundir una mica en el cas i el que és aquest indispensable canvi d'actitud.

ALRES CHESTERTON

Ja hem vist com a l'època del procés marconi Chesterton ja havia deixat el liberal "Daily News". En certa manera, doncs, podem cloure la seva vida política amb la participació en el procés Marconi. Hi hagué un intent, poc incisiu, de crear una Lliga del Distributisme a través del seu setmanari "G. W. Daily". Però hi ha una sèrie d'aspectes del seu pensament, concrets directament o indirectament amb la vida política, sobre els quals és interessant insistir. Parlarem al doncs de les seves opinions sobre el socialisme, sobre la sanitat política del poble, sobre el pacifisme, sobre el feminisme, sobre l'antisemitisme, i, finalment, sobre la relació entre les motivacions últimes de les seves vides i el moviment polític i el fet de la seva conversió.

a) Chesterton es desvià aviat del socialisme. No s'entengué mai amb els teòrics socials. "The Defendant", diu, la institució de la família contra les famílies platoniques (de G.B. Shaw) sobre l'Estat. He defensat la vella idea liberal del nacionalisme contra la nova idea socialista de l'internacionalisme" (A.210). Estava, com Wells (fabia, però molt indecisa i d'idees), contra el "socialista sentimental que no té cap fecció política en afirmar que un camperol no té dret a tenir un camp de blat però el comunitat de camperols té dret a posseir un camp de blat" (A.211). La única mena de socialisme que té un sentit és el que considera que "el principal deure de l'home és socialitzar els recursos de tot el món" (A.210). Per tant, entre l'imperialista i l'internacionalista no hi ha més que "una tènue fulla de paper", que "la majoria dels socialistes han preferit mantenir" (A.209) (Chesterton fa en aquest passatge l'elogi del valor i lucidesa dels primers fabians, que reconegueren aquest fet). Seria curiós i alligador fer l'essai de les filigranes i maromes que els teòrics socialistes han hagut de passar per conciliar l'internacionalisme on els porta la lògica ineluctable del sistema i un nacionalisme que, almenys en un cas ben concret, està prenent ja massa la cara d'un desaforat imperialisme.

En un altre passatge ens dóna la seva raó última de desconfiança i dubte davant les possibilitats del socialisme: "havia començat a dubtar molt aviat, i a negar més tard, el socialisme o qualsevol altra posició que indiqués una confiança completa en l'Estat (el subratllat és meu). Crec que vaig començar-ne a dubtar a partir del moment en què vaig conèixer els homes d'Estat" (A.247).

El socialisme no podia enganyar un apassionat de la llibertat com fou Chesterton. És interessant el comentari que fa del llibre de Belloc "l'Estat servil".

conduïx al socialisme. Allò és, en part, el compromís i a la co-
 vardia, però en part també a què els homes tenen un respecte vague i
 indestructible envers la propietat, inclús en la seva disfressa re-
 pugnant dels monopolis moderns. Per tant, en lloc del resultat volun-
 tati: socialisme, tindrem el resultat involuntari: esclavitud. El compro-
 mís adquirirà la forma de dir: "en donar menjar als pobres; no ro-
 barem als rics; de manera que direm als rics que donin de menjar als
 pobres, fent d'ells els servidors permanents d'una classe patronal:
 mantinguts encara que no treballen i prestant, a canvi d'aquest manteni-
 ment, una obediència incondicional". Per això, o el seu principi, es pot
 veure en centenars de lleis modernes, des de coses com la llei d'As-
 segurances, fins a tantes classes de propostes per impedir les vagues i
 els lock-outs mitjançant arbitratges obligatoris. Qualsevol llei que
 torni a enviar al treball a un home quan el vol deixar és, en realitat,
 una dissimulada llei d'esclaus" (1.271).

La història del partit laborista anglès i en general, de la po-
 lítica social del darrer mig segle, podria constituir un bon comentari
 a aquest llibre. I, si canvien les paraules "els rics" per "l'Estat", em
 penso que la tesi és perfectament vàlida pels països on el socialis-
 me ha arribat a ésser doctrina (o religió) d'Estat.

No li calgueren viatges, a Chesterton, per veure que el socialis-
 me no salvava allò que per ell tenia més preu en el món: la llibertat
 espiritual dels pobres. Si no és deia enganyar per la ^{tesi} ~~finalitat~~ comú
 al capitalisme i al socialisme: "En donarem la llibertat material i el
 benestar econòmic a canvi de la vostra submissió espiritual". "Allò
 que no està bé del món és el desenvolupament d'aquesta coincidència
 de fons que els pensadors més lúcids avui en dia ja admeten a tot ar-
 reu.

b) Chesterton no odiava el poble utòpicament: era poble. Tant
 ell com el seu germà (potser aquest encara més) tenien una enorme capa-
 citat de simpatia i d'identificació amb tota mena de gent. Allò on hi
 hagués l'home, a la taverna o al funeral on "Antígona, lletja, bruta i
 sovint embriagada encara enterrava el seu pare" (Allò que no està bé
 del món 220), era a casa seva. Igual que entre polítics, periodistes o
 intel·lectuals grillats.

Chesterton era poble i sentia la força del poble. Sentia que la
 força i la sanitat del món es troba en el poble, el poble infant que
 és capaç de dir "si el que volieu era una història verda, jo us en
 hauria contada una de millor", el poble, l'únic que pot dir (i esperem
 que un dia ho dirà), que "el rei va despullat", el poble que intenta
 burlar l'aliança de polítics i intel·lectuals amb les seves propa-
 gandes i les seves pomposos incomprensibles frases.

En un cert moment Chesterton ens parla dels "dos barbers de
 Beaconsfield".

"Veig programat en certa ocasió una extensa obra sociològica en

si utopia o la nova Jerusalem ha sorgit de la guerra; de preguntar-
a la manera apocalíptica-què ha sortit de la guerra. Nosaltres (sub-
ratllat de l'autor), hem sortit de la guerra i n'hem sortit amb vi-
da: Anglaterra i l'Europa amb sortida de la guerra amb tots els seus pe-
cats sobre el seu cap, mutilats, sordes mudes, degradades, però no mortes.
La única guerra defensable és una guerra de defensa. I d'una guerra
de defensa, per la seva naturalesa i naturalesa, l'home en re-
torna, apallissat i malparut, però alleujant de no haver mort (A.227)!"

D'aquestes cites en sortiran moltíssimes tota una teoria de
la guerra, però sobretot evitant els límits d'aquest assaig. Amb
tot, al final, fem una altra cosa: ~~la fer-ti-en-les-conclusions.~~

d) La posició de Chesterton sobre l'anomenat "feminisme" (ara
la frase de moda és "emancipació de la dona", per bé que els dos concep-
tes no es reconeixen gairebé, és un dels punts del seu pensament
que ha estat més i menys, i a més, incomprès d'una manera més estu-
pida. Amb facilitat hem d'acabar amb el taxista irritat que crida
"a cosir!" a la dona per haver fet una falsa maniobra tot
conduint. Difícilment algú arriba a comprendre que si vol "les dones
a casa", per dir-ho en termes benèvols i "ofensius" (almenys per una
part "il·lustrada" del sexe femení, és tant perquè considera que la
feina de casa té una importància igual o superior a la de fora(1).

(1)V. "Allò que no està bé del món"

com per expressar la seva protesta indignada davant del fet que la
moderna civilització industrial, en lloc d'haver esclavitzat els ho-
mes, es dediqui també a esclavitzar les dones: ja que és això el que
significa treure-les de casa, o, més l'útilment, impedir que tinguin una
casa, un espai, un marit, una filla, uns veïns, una vida socia-familiar
que valgui la pena o que materialment pugui ésser viscuda.

Que Chesterton no fou mai un enemic de la cultura de la dona,
i admet de la participació d'algunes d'elles en la vida social
i política, és un fet incontrovertible. Fou en un dels innombrables
clubs que freqüentà en la seva joventut on trobà la seva dona. Tot i
les divergències amb la seva companya, mai, en el llibre d'ella ni en
l'Autobiografia, se hi troben ni la més lleu suggerència de que ni
remotament la preocupés pel fet d'ésser una dona i estar al ma-
teix temps plenament immersa en la vida social del país. En un cert
moment la compara a Emma d'Aur. I si en unes determinades circumstan-
cies es produí entre ells una distància, fou precisament perquè, trac-
tant-la amb ple respecte i igualtat intel·lectual, ell volgué ésser
ell, reconeixent-li plenament l'autoritat del pensament del seu ger-
mà(1). Quan Mrs. Cecil es llençà, per una juguesca, a ésser durant quin-

(1)V. per tot l'afer, el llibre de Mrs. Cecil, p.233,237.

ze dies, una dona sense llar" en l'obscur Londres"(aquest fou el títol

tein.

48

Ha reflexionat en això, veient com el que representa ésser un home que no existeix? Faltaria ésser un home amb una personalitat fictícia, que ha de contenir el conjunt de les seves virtuts personals, sinó, dels seus defectes personals, i, sobretot, de les seves aptituds personals... És sovint el cas dels "homopolita" que sap fer dotzenes de coses; no solament llegir, sinó també pintar i tocar, i, probablement, tocar el violí. Ara bé, un home així no té cap utilitat amagar les seves habilitats...

-Ningú no pot fer això, veient vosté i jo-respongué Fixher d'una manera que semblava una mica divertida...

-Què vol dir? Demantà March a la veu alterada-Què ha fet, vosté?

-La col·lisió amb la qual establia tractava d'un accident d'autobús.

-Però vosté sap que això no té cap importància això-va insistir March.

-Ja li veig que no té cap importància això-va dir March. Sé això i sé moltes altres coses. Coneixo l'home i sé que funciona tot. Si jo anés a dir a Hoggs que Jiffi és un bon amic, estaria al nas. Oh, no dic pas que el seu riure és bonic, sinó que en certa manera, seria sincer. Necessiten a Jiffi i ho veuen amb els seus ulls. No dic que jo mateix sigui innocent del tot. És clar, a vegades; no vull que perdi el seu lloc i el perdria si Jiffi no guanya la nova corona de Lord. Van córrer un perill de tota dimensió, i, després d'elles, li asseguro.

-Vosté no pot dir que és el mateix? -preguntà March.

-Jo penso en les coses-va dir March l'altre.-Si vostès arribés a volar amb diners i a guanyar diners de l'alta societat, no crec que la raça humana hi guanyaria gran cosa. Jo no sigui sever amb mi simplement perquè conec bé el món i la política.

.....

Aquesta crítica a la política que dona ja pràcticament tot l'esquema de la visió de Chesterton sobre el món polític. Ordenarem els seus elements.

1.-La primera cosa, la realitat de la vida política oficial: hi ha sempre "el conflicte fictici" i "el conflicte del públic", però la realitat va per altres camins. El món polític realment és molt diferent del que apareix als ulls de la gent, i de la gent normal i corrent, fins de gent notablement intel·ligent. Hi ha una barrera (molt més forta avui dia que en el temps de Chesterton, però) la premsa, ràdio i "mass-media" en general), entre el món real de la política i el "conflicte fictici" que es presenta al públic.

2.-Els polítics són persons com les altres. Això és, evidentment, una veritat de sentit comú, però sovint oblidada. La barrera que els separa d'ells és una barrera que els fa ésser una cosa o no, com a éssers apart. No

sos el que és l'alt "màgic".

49

6. "Però si tot això passa, la força humana no hi perdria gran cosa!"

El príncep que és assassinat:

L'argument d'aquesta comedia és la persecució d'un aristòcrata rebel irlandès, el príncep Miquel Wilson, que pateix ambició i ressentit, aprofita l'ocasió per eliminar als seus immediats superiors. Horne Fisher, mariscal de la cort del duc de Carrey, responsable últim de l'operació, posa en evidència l'assassinat i evita la pena de mort per al príncep Miquel, amb la condició que en la versió oficial del fet, Wilson, l'autèntic assassí, quedi amb la culpa.

Parla el mariscal de Carrey quan s'explica la detenció del príncep Miquel:

"Si el mariscal Miquel és a la cort, caldrà considerar molts punts. Jo crec que la cort té d'interès a mantenir-lo ara mateix si ho considera convenient, però la convenció i el judici seriós no ens afavoriria de cap manera. El duc de Carrey, i el govern té enemics a Anglaterra igual que a Irlanda. La convenció i el jo extremo una mica el rigor i resulta que ho presenta una dificultat."

Wilson no està d'acord:

"Res no hi ha aquí que un príncep apta no pugui reprimir".

.....

Quan Horne Fisher el denuncia a la cort, en presència del príncep Miquel, aquest reacciona violentament:

"Tu veus a l'assassinat de la sang dels teus... Jo, que sóc innocent, havia d'esperar aquest moment a la cort. Hi hauria hagut llarg discursos i fets i peticions i tant les meves vagues protestes d'innocència, presentant nota de la meua desesperació i no fent cas d'ella. Si; així és el que jo sempre he pensat."

.....

Horne Fisher explica la història amb el seu amic Harold March:

"Era la primera vegada que me'n va posar en contacte amb el crim i me descobrí fins a què punt obscuro i terrible el crim pot estar entrelligat amb la llei."

-Hooker Wilson va ser el primer criminal dels que jo he conegut que pertanyés a la policia, -anàlisi Fisher donant voltes a la copa- i tota la meua vida en estat un embolic d'aquesta mena. Era un home de gran talent... un d'aquells homes forts, però que cremen per arribar a la fama; i podia controlar la ràbia, però no l'ambició. Es va empassar les ironies dels seus superiors en aquella primera discussió, per bé que creuava de ressentiment... però no pogué deixar passar la oportunitat no solament de venjar-se, sino de superar els dos obstacles al seu ascens...

Ho barrejava amb la seva gran ambició una fe verdadera, no solament en el seu propi talent, sino també en la seva pròpia teoria. Creia

però no tindrà cap vida pels llocs del sentit comú (per la vulgaritat, si voleu), amb la qual cosa el tit de la burla larvada dels altres, acceptat fins a cert punt, potser ablanit, en fer-se gran, el poden imaginar fentien tants i tan nou model pels nens del poble, i en acabar tornant-se a convertir en una glòria i una celebritat local. Perquè un home d'aquella condició capaç a pler totes les possibilitats de cal que hi ha al món, calen tres condicions: l'anonimat imperant de la societat urbana-industrial, l'absència de vocació que podem anomenar "absolutament" "absolutament", que substitueix l'home per la seva "funció" en la societat, i una certa manca d'ortència a les etiquetes, als "llocs", a les "atencions", que no a la realitat concreta. Dues condicions estretament lligades amb la i estretament lligades a la irrealitat de la vida política que veiem en l'últim del conte anterior.

Val la pena remarcar com un parell de frases més d'aquesta història.

"Potser és aquí la única manera com se'ns pot governar". La frase, aparentment benintencionada, té un xic de connexions. En primer lloc ens recorda el final del primer conte. Si ningú no està disposat o no pot volar amb fins a tot aquell punt, val més acceptar, malgrat sigui a contracor i tal com s'accepta, la continuació, l'estat de coses, per molt de fàstic que faci. Per altra banda, ens retorna al problema de l'actitud de la gent, que veiem en la primera part. El resultat últim i la falla darrera de les revolucions anarquistes de Fisher hauria estat possiblement que la gent no hauria reaccionat.

La darrera observació la trobem al final del conte: el vi de Borgonya és el vi de Borgonya, i no pot ser: fins a quin punt tenim dret a refusar-lo? O, millor, fins a quin punt el revés i donant-li així tot el seu valor polític, fins a quin punt podem que no és capaç de gaudir els normals plaers humans en el mateix moment a intentar un redreçament de la situació? Quin serà el resultat de les reformes o revolucions (n'hem vist nantes al llarg de la història), portades a terme per ressentits, obsessos o manicomiatos nihilistes?

Història del Col·lecció:

Una cèlebre reliquia, generosa amb deixada a l'admiració dels ciutadans pel seu propietari, un vell personatge de la família reial, i custodiada cuidadosament a càrrec del poder públic per un coronel anglo-indi, desapareix en un moment de falta de llum elèctric. El llaure és el mateix guardià, que creu que la reliquia és falsa. Horne Fisher, que també ho sap, l'obliga hàbilment a retornar-la en secret.

La conversa final del conte, entre Fisher i March, aclareix la qüestió. Parla March:

"Supose que alguna vegada heu a causa de l'aburriment de custodiar quelcom que sabieu fals, però no podia provar-ho. Es va presentar l'oportunitat de demostrar-ho, i heu aprofitat-la, i en va donar el gust de fer-ho."

Lord Martindale, amb el títol de Lord d'Orion, intenta assassinar el senyor Boyle, un home amb una dona nova i jove. Per un atzar imprevisible, és el mateix Boyle el que té preparat. Només Fisher evita l'assassinat i el públic la mort del Lord com una mort natural.

.....

En una primera aparició pública amb un amic, Grayne, que "era potser més un amic íntim, que un amic de discurs o un policia; però en aquells moments de la seva vida semblava convertir-se en una combinació pràctica de les dues coses".

"-Jo (Grayne) diria, que si que vosté no sap no val la pena d'ésser rebut.

"-Escrivat, Grayne, diria que és una seguidat i inclús una actitud poc habitual. Però el que no mereix ser rebut. Tot el que és pitjor. El que és pitjor és el secret i els movils corruptes i el poder i el "maneu" i la manipulació política. No puc estar tan orgullós d'haver estat a l'altre costat de la barana com per fer-ne gala amb els nois del carrer.

"-Què significa això? Què és això? -preguntà l'amic-No li havia mai vist nei procediments dels seus costums.

"-Bastant sovint, Grayne, respongué Fisher-Acabo de tirar un garro d'algua fusta sobre els seus costums d'un jove.

"-Aquesta observació és massa insuficient-objectà el criminòleg.

"-Es clar que l'amic Grayne és un paparatisme periodístic-continuà Fisher; però jo hauria la gent de pensar que a aquesta edat les il·lusions poden ésser fortes. I no pot ésser més que la realitat. I hi ha una responsabilitat molt gran a l'altre costat d'un jove de la rutina de l'ideal més idiota.

"-Quins?

"-No, s'exposen a l'opinió amb una nova energia en una direcció molt pitjor".

.....

Realitzat i descobert el crim i els seus movils, Fisher justifica la seva acció:

"-Dintre d'aquesta vida, Grayne, diria que és l'agradable alternativa de penjar un assassí a l'altre costat de l'Infern l'Imperi Britànic.

"-I què diria als diaris?

"-El meu amic Harold March escriu avui del Caire-respongué Fisher-és un periodista brillant i brillant. Però, a pesar de tot, és un home honorable. De manera que vosté no li ha de dir la veritat".

(La innocència de March en matèria de la potinèria política no pot quedar més ben expressada en alguns moments).

L'explicació final, aquesta vegada, la té Fisher amb el capità Boy-

le:

55

"-Qualsevo' vençible contra d'ell (Hastings), ens tiraria per terra de Hilda a Wundeloy. Però, aleshores, en aquell temps que un sant terror pels musulmans. De fet, en el moment de desfer-lo un heroi musulmà al seu-
vei d'Anglaterra... És un estadi d'horror i bastant ^{horrible} horribles per mi. Però hi ha algunes coses que no es poden fer i, mentre jo visqui, aquesta és una d'elles.

-Què vols dir? -en un moment de curiositat".

Fisher respon: "El fet és la mateixa Freda veu.

-Ara es veuen les coses i per això, de patriotisme pràctic i sense sentides per a la vida. Però per veure si tot marxés bé per nosaltres, a tot el món, es va "entendre" l'últim que culminava en Hastings. Jo li vaig dir que tot el món s'havia d'entendre per nosaltres aquí, excepte Hastings. El que no era l'únic que ens quedava com a conjur; i aquest no s'ha de perdre també. Jo, en aquell moment, em vaig donar compte que una banda d'infernals jueus ens hagi plantat aquí, en no hi ha cap interès britànic a servir, i si tot un infernal atac venent contra nosaltres, total perquè el Marigut Zimera ha prestat el seu a la voluntat del Ministeri. Ja és prou evident que un vell prestatge de la nostra vida faci donar les seves batalles; no podem lluitar amb la nostra vida. El nostre únic triomf era Hastings.

No crec en l'Étern que arriba fins a tocar el cel; no crec en la "Union Jack" pujant al cel. Però el vent es pensa que deixaré que la "Union Jack" s'enfonsi eternament en el pou sense fons, en les negres d'un abisme sense fons, o bé la guerra i la irrisió entre les bores dels que ens han arribat els ossos... No ho faré així. No, encara que el canceller sofregiri el "The Age" de vint milions amb els seus diaris indecens; no, encara que el primer ministre es casi amb vint jueus yankis; no, malgrat Woodville i Christairn juguin accions en vint mines trucades. Si la cosa s'està tambalejant, no hem de ser nosaltres, Déu ens valgui, qui li donem l'empenta".

.....

L'esquema general que hem pres com a base des del primer conte, s'indiquen en aquest. Hi ha algunes coses importants.

1.-Dertoch en el seu lloc l'afirmació de que cal no tirar gaires d'aigua freda sobre les il·lusions dels joves. Malgrat que l'entusiasme inicial de la joventut per uns determinats ideals sigui pur papanatisme, és en ell mateix, aquest entusiasme, quelcom massa important per permetre que el descens sigui davant els aspectes més bruts de la política els llençis en direccions pitjors. És tot el veient repetir-se quasi a cada generació: a un idealisme absolut acostumat a l'error o bé la desviació de l'energia cap a altres camins (l'edulteri, en aquest cas, que, essent en el fons un egoisme, serà pitjor que el més alt ideal), o bé l'acceptació del joc brut de la política. L'afirmació de les desviacions no són més que un con-

en escena del present i de que el realment un proscrit sorprès en el bosc com Robin Hood, i de que el Robin sortit realment, amb tota la seva simplicitat i les seves idees, és el retrat del seu avantpassat. Sigui el que sigui, ell era l'home i la terra Déu ni respectava l'home."

Fisher explica de això més:

"De fet sí, el Robin Hood i el seu company de cort de molts priors; és a dir, el cavaller teòric i les seves plomes, el va robar simplement per la força i després es va convertir en la seva casa particular; i encara va fer més, el fundador d'aquesta casa va fer qualsevol que els nobles de la seva classe feien molt poques vegades, una cosa que es va convertir en el més gran enemic de l'anarquia del pillatge dels monestirs. En la seva relació amb els miracles d'algun sant, i el darrer prior que el va guardar fou ell mateix una espècie de sant; es resistia a la idea d'un sant de màrtir. S'enfrontà amb el nou propietari i el va obligar a abandonar el lloc, fins que el noble, furios, l'opressió i l'opressió el va fer morir al pou, on al cap de quatre-cents anys l'ha cogut l'hera de l'hera, vestit amb la mateixa porpra i trepitjant el món amb el seu pes guill..."

El lloc ha estat cobert d'herba artificial, encara que no l'és més que perquè tota la veritat s'ha d'ésser coberta amb una llegenda artificial...

Jo sabia ja que el Robin Hood, i, al fi i al cap, és vergonyós per part seva parlar d'aquest i del pobre Bulmer, que ha pagat la seva culpa quan la peça de noblesa encara no ho ha fet. M'atreiria a dir que cada cigaleta que fao i que l'heor que bec prové, directa o indirectament, del camuflatge dels nobles i de la persecució dels pobres. Al cap i a la fi, el Robin Hood és el resultat en el passat per a trobar la gran bretxa en les idees de la història anglesa. J'eu precisament sota la superfície d'aquesta obra, una fina de falsa informació i instrucció, com el nou lloc de la terra de sang j'eu cota una capa molt fina prima d'aigua i / / d'aigua... Ja veu vosté que sé alguna cosa de la nostra història medieval i moderna, la nostra prosperitat i el nostre progrés, el nostre coneixement de les nostres colònies, els nostres regnes d'exit i esplendor. Per això, malgrat posar la disfressa (tot l'episodi de producció d'un ball de disfresses) que em sembla adequada a un home que ha perdut la posició i no ha perdut enterament els sentiments d'un cavaller... tota de sac, i hauria portat les cendres al níng gressin pogut portar sobre el... cap."

Apart de la visió històrica general, que hem esboçat al principi i que en tot cas sembla un efecte enert (el lector interessat pot trobar desenvolupadament la tema en la "Petita Història d'Anglaterra", apart d'innombrables referències en altres obres), hi ha un element important a tenir present en la història: l'omnipotència d'aquesta característica psicològica que en realitat és anomenar "l'omnipotència del ric", que condueix necessà-

de el conta, sense la menor intenció de parcialitat es manifesta més en la vida privada que en la pública, i així té una arrel que necessàriament ha de deixar taló en la vida pública: el menyspreu professional, constitucional, i fins i tot, i més constant, envers els que no són de la pròpia classe. És una ignorància pura i simple, i d'altra es diu "ignorància ideològica", i és massa robenta amb tota la seva virulència quan el poble està "desorientat i igual". Tota societat governada oligàrquica (i és el cas de totes les societats polítiques actuals no són), pateix la línia de coexistència d'aquest fet psicològic que, automàticament, subordina la relació entre la classe dirigent i el poble. És un element essencial del sistema i cal tenir en compte en estudiar les relacions entre el poble i el país.

La vida del milionari:

Aquesta és una de les històries més interessants de la col·lecció: un vell milionari "nou ric" i els seus nous mans pràcticament tot el dia. És una història que, a més, que les coses no vagin ja més malles, l'assassinat, i, a més, la constant coexistència del plutocrata, pot fer un bon treball de treball social.

Tots els elements de la història per haver assassinat el vell milionari assassinat. El misteri de la seva vida suposa, i els posa en evidència l'un darrere l'altre; però cal que les sospites i l'acusació recaiguin sobre l'únic que té el culpable de mort per escrit: un antic cristià, amb mig guerdonament, fregut amb nous dies. Fisher sap que no el trobaran.

Com en el primer conte "Harold March" acaba a entrevistar-se amb viciós celebritats polítiques a les noves cases de camp. "Pensava haver realitzat aquella promesa feta a les dunes a Willowood Place, on en aquell moment es trobava el Primer Ministre. La gent sentia parlar cada dia més d'Harold March, i ja havia estat presentat encara al Primer Ministre. Quasi ningú, entre el públic en general, no havia sentit mai a parlar de Horne Pisco; però el conciliabul del Primer Ministre de tota la vida. Per això, si els dos havien de fer ja la projectada expedició, March podia haver-se sentit lloverament inclinat a donar-li pressa, i Fisher vagament satisfet en retardar-la. Perquè Fisher era una d'aquelles persones que ha nascut considerant el Primer Ministre. El coneixement no semblava produir-li un efecte molt subtil... però es va molestar visiblement en rebre, precisament, una entesa inquietant els estris de pescar i uns cigarrats pel viatge, per tel·lègraf de Willowood on se li demanava que anés allà tot seguit. I així, perquè el Primer Ministre havia de marxar a aquell vespre. Apreciava el seu amic periodista i s'havia fet la il·lusió de passar uns dies amb ell. No entenia apreciar ni deixava d'apreciar especialment el Primer Ministre... L'acceptava com acceptava els trens i com a part d'un sistema que, a més, no era el sistema revolucionari enviat a la terra dels milions."

64
amb una collita ^{de peixos} "pau i pau", i "irascibles", s'acostà a ella, amb alguns peixos a la mà, i li va dir:

"Al sopar transcorregué una hora sense que es pronunciés una sola paraula de política ni de guerra", diu el Primer Ministre, Lord Merivale, un home llarganut i sec, de cabell gris arrissat, felicità corimoniosament el seu amfitrió pels seus àptes per a l'hostedat.

-No hi ha dubte que es descorria la paciència per esperar que el peix picat-digué Sir Isaac i el seu fill, però en general tinc constant sort.

-No passa mai que el peix que s'enganxa el fil i s'escapi?-inquirí el polític amb respecte i curiositat.

-Amb la classe de fil que s'utilitza, no-respongué Hook amb satisfacció-Si el peix fés prop d'un peix per cada dia, seria prou fort per arrossegat-me al riu.

-Com que parlo de peixos pèrdues per la comunitat-digué el Primer Ministre inclinant-se.

Fisher corria a l'habitació, i quan se reunieixin Hook i el Primer Ministre, per dir una cosa que a ell li semblava d'aquest. Després se'n va a jugar a billar amb l'advocat.

"No tardarem gaire dia a dir-nos-ho que pràcticament estem d'acord.

-Hook sosté tot el dia el Primer Ministre-assentí Barker.

-O el Primer Ministre volia parlar amb Hook-rectificà Horne Fisher.

.....

L'endemà al matí surten Hook i el darrer diari de la nit: conté les principals frases del Primer Ministre, que havia marxat la nit anterior, amb la seva entrevista amb Hook. Són unes frases que contradirien el que Lord (John) Poye March, naturalment, saben que són els interessos de Hook. Però el diariari no vol ésser destorbat fins a la posta de sol. I a la posta de sol, Fisher descobreix que ha estat assassinat.

L'última darrera d'inter, conversa amb els invitats:

"-Hore és un bon companyia, segons tinc entès. Romàntic escocès, i romàntica població. Volia casar-se per a un jove", diu a Westmoreland.

-Doncs sí; amb la meua idea per a casar-lo,-contesta el Duc.

-El pobre no té cap idea.

Després li toca a Barker, que ha anat a regirar els papers del diari i exhibeix la carta de despedida del criat despedit.

"-Jo estic preparat", diu Fisher-si hi ha algun paper que no hi sigui. Val dir que no hi és cap...Vosté sabia que hi havia quelcom que descobria que vosté havia d'aver-lo matat. Cregui'm; val més que ara sigui tranquil amb mi.

Barker esclata:

"-Monrat! Com és possible que estigui en tots vostés ésser honrat. Tots han marcat el meu nom pel món fent gala de perpètua

L'ordre, establert, és el que cal acceptar. Chesterton parteix del fet d'un "establert", però el sistema és un sistema. És una espècie de mal menor: "tot ha de ser acceptat d'altra manera", "l'acceptava per el vert d'un sistema", "l'acceptava el sistema revolucionari enviat a la terra per la força".

L'idea que sublima el mal menor, planteig polític general de Chesterton és més aviat de l'ordre contra el desordre moral. No podria objectar que en el desordre hi ha més de la mateixa i podrien recluir-se als punts de vista de l'ordre que diu: "encara tenim mitja ampolla de vi" i del que diu: "la mitja ampolla de vi". Normalment els sistemes que el mal menor és el mal menor el segon el pessimista. Potser sí. Però el fet és que el mal menor és l'anomenat optimista porta a una mica d'eufòria, a una mica de "tenim un ordre". I la de l'anomenat pessimista porta a una mica de "no tenim un ordre". És la font de tota acció personal i l'ordre, i la idea, i la idea de tota democràcia: "no tenim un ordre".

L'actitud de Chesterton és una aportació important a una possible "política" revolucionària, defensant i defensant-nos amb els restes d'un nou ordre (l'ordre, el mal menor), no disfrutant intencionalment

de més o menys temps i espai i de la idea. És molt més estimulante la idea de l'ordre contra el desordre (que en el fons enllaça amb la tant oblidada i tan antiga idea del "Príncep d'aquest món", l'Usurpador), que no la de l'ordre contra el desordre van encaminats a millorar l'ordre establert. I en el mal menor l'actitud es manifesta més radicalment és la "justícia" de l'ordre, la idea que fem. Si lluitem contra el desordre, no ens podem justificar amb el desordre. I tot sabem que és en nom de l'ordre que la revolució és contra les més grans monstruositats. En el primer cas la revolució es fonamenta en una noció concretada personal i individual, la justícia transcendent. Comilo Torres és respectable i respectable, i la seva acció en principi (per l'ordre "a establir", en aquest cas), condueix a la monstruositat. L'ordre en abstracte, convertit en abstracció, sempre ens inclinarà a la justificació de l'indignificable.

Podríem objectar que la idea d'ordre és més breu. No es tracta d'escollir entre el mal menor i el mal menor. Es tracta d'escollir entre el mal menor i el mal menor. Fisher no pretén "fer sofismes al justificar l'ordre (establert ja), la coca". El fet és horribles, monstruosos, fets que són horribles, vista l'altra alternativa, aquell assassinat no és "el més indignificable de la crisi" perquè "l'esclavitud que el lliga va a ell i el seu mal menor és més justificable".

Ens pot quedar el dubte: hi havia un tercer cas? Es tractava realment d'un dilema entre el mal menor i el mal menor, en tot cas dolent? Potser sí que hi havia un tercer cas, però no és el cas que acceptem. Però hem de veure aquí el joc d'un mal menor: el mal menor. Potser hi havia estat, la sorti-

capa

Charleston i un altre candidat. El primer és una de les expressions més ordinàries del seu país: "no heu d'aver claudicat una vegada" (tot això és un refús, una negativa al), "no heu d'aver claudicant. No per haver caprici un sol cop al vostre país". Cal acceptar la condició de guèrrer i saber que no hi ha cap altra sortida i les seves conseqüències. No heu d'aver claudicant. És el que feu Jesús.

El país de la família:

En aquest moment Charles explica al seu amic Harold March l'origen de la seva actitud política en l'aventura política.

John Fisher, pare de Charles, és una família de política, intervén en una campanya familiar i Charles s'ha de presentar com a candidat independent en una elecció local. El no sap que carrera tot plegat s'hi ha de fer. El pare és un home gran, gran, Harry. Fisher petit el té al final d'una família de política, el seu propi germà, el petit.

Charles és un home gran, ell és el més gran del conte, com el canceller John Fisher petit, ja que el pare és un home gran, alternar amb tots els grans homes responsables del país, de política i parlar amb cada un d'ells. El seu propi treball, ell és el més gran, el Ministre de la Guerra sobre cues de casa. És el Ministre d'Interior sobre històries de detectius, és el Ministre de la Guerra sobre cues de Limoges, etc."

En canvi Charles és un home petit, "ni un àtom d'aquell interès polític" i que és un home de la classe mitja en les seves existències, i és, en definitiva, l'amistat, l'amor i tota la resta en qualsevol treball que es fa.

March s'entra a parlar d'aquesta manera:

"En què veieu el país?"

"En política. El país creixent, es diu quan era molt jove i veig ser elegit per una campanya política i pardejant en triomf per tota la població. Després, després, estic una mica més aviat descreditat.

"Temo no poder explicar-vos "evidentment"-respongué March rient".

Fisher continua:

Va ser "la primera vegada que veig tenir de com està feta la política política".

.....

Un jove candidat polític, vol lluitar contra "el vell poder del poble", de Charles Fisher.

La família Fisher comenta la candidatura del candidat i la frase que l'ha dit en un moment: "El candidat Fisher pot enorgullir-se de tenir una blava; demostreu-li que la tenim a ella".

En aquest moment Fisher petit, sense silenciós, es destapa violentament.

"El que no heu d'aver claudicant mai ningú per la veritat

Quem dient que és una història de l'altre i reaccionari? Qui és Verneer? M'heu ve? El seu nom s'ha sentit, però jo no l'havia sentit mai... Per què parlar de la seva dona blava? El que és igual podria ser groga amb alguns verds. El que vol dir és que l'altre és sentit scayor, Hawker, va ser escorg de rebentar-se la seva dona amb els miners de la seva segona dona (molt, perquè era rica), i va tornar a ser propietat a un home anomenat Verneer. Com va fer això? Amb quina mà? Amb l'altre? Contractes amb l'escor-
pit?

- "Jo que felicitar-la per haver entrat a la lluita ni crec que vos-
tú ho esperis. Aquí nos estàt enojant la vella bandera de la llibertat i la
reforma i vostú ve a trencar la línia de batalla".

62
aquí, un lladre i un... Wilkins el lliure domi-
ni de la nova propietat... de carterista. Havia portat
la vella tia Biddle a... havia extremat el rigor de la
lei contra l'home, el... a tal punt que els mateixos
jutges s'avergonyien.

-I si aquesta és la veritat... Fisher-vosté la dirà?"

L'agent el conté... curiosa, repel·lent, però no
pas... de simplicitat.

-Dé-digau lentament; les... fer-les de manera regular, o, si
no, la gent no les... experiència i temo que el que vosté
diu no serviria. La gent... els senyors en general, però
aquests personalismes no... net. Semblen una cosa així com
un cop sota el cinturó.

-Suposo que el vell... cinturó-respongué Fisher-Verner
el pot... evidentment, és molt import-
tant tenir un cinturó... cal ser un personatge per tenir-
ne.

-Vull dir-insisteix l'altre... a la taula-que els
personalismes no servirien.

-La tia Biddle... personalitats (Chesteron fa un
joc de paraules entre... que signifiquen personalisme
i personalitat). I... preguntar com Verner va fer tots
els diners que li van... en una... personalitat."

L'agent... diners.

-"Hiri, senyor... permet que li digui. Crec
que realment vosté... estic segur que és un home
valent. Molt més valent del que... Nosaltres no gosaríem to-
car el que vosté... de guants; i no sols no
sitjo en el partit, sinó... arrisqui pel seu compte".

Però li dona l'informació... per saber com Verner féu els seus
primers diners.

Fisher visita Verner. Aquest el rep amablement perquè sap "que els
olversaris polítics són... de dinar el dia menys
pauca".

Diu Verner:

-"Ja sé que no... Però em sembla que seria millor
si jugaria amb... a l'esperit anglès de joc net".

Fisher no es téa:

-Seria molt millor si vosté... i molt millor encara si al-
guna vegada hagués... El seu principal objectiu és que Anglaterra
no sigui... per... vosté".

I el desengança.

-"Els "chantagistes" no van... a la presó. De vegades van al Par-
lament. Però, encara que el Parlament... ja prou podria, vosté no hi a-
rida... puc...".

Endora, Phonologa, davanti a' questo invitato, non té a la vora, intentant averi-
gnar qui óu:

"-Vosté és un dels únics al món que diu que no és caçador d'urtiu sino promotori. Però no pot dir-li que en tot cas vosté és un aso, amb les seves es tendències i el paper. Com pot haver-hi una democràcia sense demòcrates? "

U vosté és el que li va dir que ha fet de majordom a Hawker i Verner. Per què es rebuïa a rebre aquests dos estrangers quan vosté ha conegut almenys als diversos senyors i senyores dels nacionals? Les persones com vosté acostumaven a ésser políglotes.

Però potser veurà bé el senyor. L'home. I és inútil llençar l'eloqüència per fer-lo avergonçar. No hi cal. Caldrà-lo perquè corromp Anglaterra. Hi és precisament a ventós a l'el·lipsis. Com els anglesos que hem de ser moltits perquè l'Anglaterra que encara és a l'ombra d'aquesta mena usurpin el lloc dels nostres homes i dels nostres drets.

O potser és també l'aspecte. Veia en la mirada un fulgor de fanatisme i els homes són capaçs de fer coses extraordinàries en aquestes mesquines lluites polítiques".

El presoner é voluntari. En l'era de jorgi germà. Fichas petit quada as-
torat. Pero Henry esch l'era de una "ficha" de sinceritat.

-Gran boig! Ho et creyaves que ho volíem que guanyessis les eleccions, oi? Oh! Ma mare, què! Verben, el Me, ha d'anar al Parlament. Es clar que hi ha d'anar. Hi ha de donar el Ministeri d'Hisenda a la pròxima legislatura i pel mig hi ha l'empènyent i el diu i Déu sap quantes coses. Nosaltres només volíem dividir els vots dels socialistes perquè podien passar coses desagradables després, que es veu en les eleccions de Barkingdon.

-Ja ho veig-"El Misteri" però és té, crec, ets un puntal i ornament del partit reformista. "Indigent, no sóc i molt lligent".

Però el "jurnal de la reforma" estava pensant en altres coses.

"-No volia que me descobriésim, sabia que seria un cop per a tu. Però jo m'hauries atrapat i si no ho hagués volgut estar present per tal que no et maltractessin.

— Jo et preocupar, noi-centra. L'hi ha-ho en parlem^{mes} recone~~ta~~ que ets el pocavergonya i l'hi hèn dit més de una i afectuós que mai s'ha-gi venut per arruinar el país. M'heia pels dígues que m'has dut."

• • • • •

En aquest context, tan extraordinàriament ric, retrobem quasi tots els elements de la vida política que ens hem vist en els anteriors. La doble vida del polític que és demandada des de les frases del principi: Fisher podia parlar amb cada ministre amb el seu propi tema: amb el Ministre de la Guerra sobre cues de solda, amb el d'Enfocació sobre històries de detectius, etc.

Sobre aquesta irrealitat de la vida política giren els temes principals del conte, donant l'estructura narrativa introducció. La irrealitat recorre tota la vida política. No deixen, certament, d'ésser homes, i fins i tot homes "eficients" els "espirital i conscienciosos" (p. 10).

l'oportunitat moment sense cap dubte. És de fer això ^{que} el món polític rebutja a Fisher com a un dels seus líders disponibles.

Aquestes contradiccions són el resultat d'un dels temes centrals d'aquest assaig: com a conseqüència de les coses són tan complexes o bé cauen en mans d'irracionalitat, en matèries com l'economia o la "psicologia", es contradiuen amb sèries d'afirmacions retòriques, contradictòries segons la "racionalitat", incomprensibles pels no iniciats, o bé, cosa encara pitjor, les afirmacions es presenten en forma de generalitzacions banalitzades (vistes), i així, en el millor dels casos, deshonrestes en el pitjor i més freqüent.

En aquesta situació, una visió individual i parcial es revela (almenys a curt plaç), incoherent. Les condicions de la democràcia (que és fonamentalment el dret de qualsevol a dir la seva), no existeixen. La democràcia ha estat reduïda a una simple abstracció. No es poden enumerar els vells arguments "clàssics", com el dels drets, de quan els avantpassats creien en ells, i ara, en canvi, els trobareu amb el somriure de suficiència de "l'home nou".

Per altra banda, aquesta visió de la realitat per l'abstracció té un altre efecte que pot ser considerat la destrucció de la vida privada, que s'inicia en la seva pròpia destrucció de la societat, i s'introdueix en ella cada cop més a mesura que la realitat desapareix sota l'abstracció. Una altra de les condicions de la democràcia fa fallida.

.....

El contingut de l'important capítol, es penso, queda analitzat. Ara bé, hi ha alguns altres punts a les paraules o recordar.

En primer lloc, en l'última part interna del Banc Blau, ens apareix un personatge anomenat Elmer. A bé literàriament no s'argumenta (no té cap intervenció en el text, és el que jo cito), és una versió intermitent entre el món privat del món anterior i els Ministres del següent. En realitat, és el que s'introdueix amb la intenció de donar-li un major paper i caràcter a l'el·lipsis del personatge. Ara bé, el que ens interessa saber és el següent: fins a quin punt les seves paraules són sinceres? Són sinceres i, per tant, decisiu que empeny Fisher a actuar? No té la impressió d'una radical duplicitat, duplicitat bé, en el sentit de l'ús de paraules intel·ligents: el que viu és veritat i ell ho sap, però el mateix temps li serveix per a la seva finalitat immediata: el veure el triomf del partit reformista.

El contingut de les seves afirmacions és francament interessant: hi ha una gran diferència entre el món del primer conte, tan tranquil i desconcertant ("El món de l'home" o del que és), les paraules de Sultoun i l'última part del conte, la realitat de Mori Merivale o amb l'home el que diu el mateix Elmer: "La paraula és la paraula": "ja no ens sostenen; simplement ens treuen".

El món de l'últim conte és no sols una peça mestra de novel·laística objectiva-antidramàtica (no s'ha reproduït sencer), sinó que suggereix

-Estic d'acord amb vosté -si vol dir tranquil.lament-Té tota la raó.

-Si està d'acord amb vosté, per què dimoni no ve amb nosaltres? Si creu que això és just, per què no diu el que és just? Es terrible pensar que un home del seu talent se l'obliga que obstruïr el camí de la reforma.

-A'hem parlat amb els funcionaris -va dir Fisher-El Primer Ministre és amic del meu pare. El Ministre d'Afers Estrangers està casat amb la meua germana. El Ministre d'Indústria és meu oncle. I, precisament ara, òm sento orgullós de la nova família.

Harold March quedà desconcertat. Fisher continua.

"-Permeti'm que li faci ja una pregunta. Vosté dona per suposat que jo he sabut sempre aquestes coses dels meus desgraciats parents. I és veritat. Suposa vosté que jo ho he sabut sempre? Suposa que no l'he considerat sempre com un home honest a qui caldria revelar-les en el moment oportú? Perquè atès que jo tenia la mordassa com a un gos precisament ara i no abans jo ho sé.

En sentí orgullós del Ministre d'Indústria perquè va jugar i del Ministre d'Afers Exteriors perquè havia i del Primer Ministre perquè va sempre cobrar una comissió per un contracte. No'n sento orgullós perquè van fer aquestes coses, i no'ls he condemnat per haver-les fet, i saben que jo'ls pot denunciar a la premsa de tot el que tenen fermes. Estan desafiant el "chantage" i negant-se a abandonar el país per a salvar-se ells. Hem cedit tant de temps als filisteus estrangers que ara hem d'escollir entre la guerra i la ruina. Penseu, gent, que la línia pagès comença a sospitar que els estan arruinant. Els doctors d'interferents polítics han fet concessió amb una concessió i una altra de donar concessions que equivalen a ordenar la ruina dels nostres pobles. Tota la generació i covardia anterior, evidentment, ens destorben. És natural que l'opinió d'haver estat presentats com un cúmul de perfeccions durant mig segle, els seus pecats els coiguin a sobre en el moment preciós en que s'estan conduint com a homes per primera vegada a la seva vida".

"Creu vosté que només hi ha no hi ha més que mal en el seu fons? -continua Fisher afectuosament- Crequi'm, vosté no coneixerà mai el que hi ha de millor en els homes. Ells són capaços de el que hi ha en ells de pitjor. Només sé sap el que la consciència pot cobrir, i de quina manera un home que ha perdut el seu honor tractarà encara de salvar l'ànima".

March i Fisher se'n van anar amb els tres ministres i un petit nucli de fidels. Al cap de pocs dies Fisher marxà amb March:

"-Bé. Jo he guanyat el pitjor. Hi ha alguna filtració fins en aquesta sortaleça. Ha estat un capítol a si, però suposo que és il.lògic. M'omplia d'admiració haver trobat en política tres homes honrats. No m'hauria d'estranyar que fossin no'ls fets."

Després d'un minut continua:

"-És difícil aconseguir que els homes siguin honrats."

servat qualsevol curiós. El patriotisme, en canvi, és la primera de les virtuts. El patriotisme depèn de la classe social i no s'ha pretén que sigui la primera de les virtuts. Però el patriotisme és, de vegades, la darrera de les virtuts. Un home capaç d'oblidar el seu país no voldrà vendre el seu país".

Fisher descobreix el descobridor de la desafia: és el seu propi oncle. Quan ja l'ha ferit mortalment amb el cot, llença l'espasa i corre a socorre'l. L'altre s'ajuda amb un bastó de ferro que sostenia una vella estàtua de la deessa britànica i l'altre per colpejar el nebot inermes. Però l'estàtua li cau sobre i l'assafa. "El meu oncle (diu Fisher) havia arrencat l'últim país que em quedava, el meu la deessa britànica i ella s'havia desclonant i estirant el braç per la seva caiguda". "Potser sento haver matat el germà de la meua mare, però he salvat el nom de la nova mare". Perquè ha descobert que "potser" és secret a la tomba" i ningú sino March sabrà la història. March i Fisher són dels nostres en aquest moment hauria estat fer el joc i l'altre i el tot el seu partit, el partit del pànic i de l'esclavitud. Fisher és March ("potser és vosté l'únic home en qui he confiat momentàniament, ara, si em més endavant), l'acompanyarà en el darrer viatge. March intenta salvar la moral de lluita del país en perill però mor en l'acció.

.....

El centre d'aquella obra, l'obra del llibre, és el tema de la descomposició del món. El món que sigui, arriba, en la història, l'hora de la veritat. El món que arriba a la irrealitat de la vida política esclaten i s'esclaten: el món de veritat, no ja sota l'abrigat, sols convencionalment, la veritat.

La primera solució a evitar, en aquests moments, és la de recerca de culpables, la "cassa de bruïnes". Fisher no tarda gaire en convèncer a March de la inexistència de la nova veritat inicial de "bombardeig de veritats". No és fer més que el joc "del pànic i de l'esclavitud"; la falsa revolució, constitucional i violenta, que deixa les coses igual que abans o pitjor. Aquesta "revolució" no és estat més que el resultat d'aquella lluita interna del món. El món és l'ocupació pura i simple del poder per part d'algun grup de persones, gràcies al "pànic": el resultat és sempre l'agranjament de l'esclavitud.

Excluint de les solucions l'absència l'actitud derrotista o destructiva, que consisteix en fer les "veritats" del passat, sense proposar res de cara al futur, la solució de tota persona decent ^{o és "potser" la solució de tota persona decent que tot queda igual, abans, després, i ara} formulada per la següent pregunta: "És possible fer alguna cosa que valgui la pena?". Ara bé, aquesta pregunta té un "doble" més profund, que es planteja en l'arrel de tota la problemàtica política del nostre temps: "Es que hi ha quelcom que valgui la pena?".

Creo que és necessari, en aquests moments, una incursió en l'aspecte literari de la qüestió. Desafortunadament, però, no li agradaven els descobriments molodramàtics, de contes de plenes de grisos, violetes i

[illegible]

En el cas conegut com «Estudi de la 14» pot haver cap dubte que Chesterton fa una transferència literària. Però tot real: Fisher és Cecil Chesterton. Però també és Péguy i Péguyard, Ray i Larigaudie, Prévost i Saint-Mauréty, André Rydmanne i els milers d'altres que han viscut i mort pel que creien ésser una causa justa i no s'hien cregut cues en una muntanya d'injustícia. (Quasi tots els de l'Índex, si no hi fixeu, o desnaturalats en la presentació que he donat.)

No pretenc capí entendre el símbol o si foren una cosa o bé l'altra, si realment tingué o no sentit la seva vida: és, per altra banda, un debat que no té sentida en concepte món, ja que el símbol ~~en~~ en aquest moment és que el món triat per Shakespeare, el de la literatura i el melodrama, si volgué seguir l'arquetip de la, és molt més simple que no pas l'altre.

Com hauria estat l'èxit d'una "bona" novel·la moderna sobre la mort de Cecil Chesterton! Sembla ésser que es va produir en bona part per "ineúria burocràtica" (o almenys la ineúria burocràtica va impedir a la nova dona reunir-se amb ell molt abans. V. C. Cap XII, p. 212-213). Quanta colònies infantils, barbeses mesells, enfermeres prstituïdes, bidells imbecils i sotges lúpsuls no s'hí podrien introduir, per arribar a les conclusions conclouents que la vida és una passió inútil i l'infern són els altres! Però en lloc d'imitar Chesterton transfereix el sacrifici del seu ^{religiós} al sacrifici de l'altre i el lèguia aristòcrata pren les gegantines proporcions d'un doler. I és a més, per afegitó, poden treure tota una doctrina política del llibre.

La mort de Fisher és la clau de la visió política de Fisher i la
 és gran aportació del text. La "política" ens queda de sobte ampliada a
 quelcom molt més que el "gover", i es converteix en quelcom prou im-
 portant per explicar el text. "La política" girant-ho al revés, poder dir

grans problemes de vida i de responsabilitat (no intentaré definir la paraula: ja he dit que és difícil), és a dir, en darrer terme, de polí-
pió.

Serà aquella cosa, però, sense vida, oblidada, petrificada, que sembla
de vegades purament reactiva, aquella de passada de moda, objecte de
burla pels intel·lectuals, i que altres vegades s'inconfessables in-
teressos que s'utilitzen al moment de constituir-la: però és una cosa
real. És només quan la ideologia i la ideació en que viu la nostra polí-
tica es rompen que Fisher es troba obligat a actuar. És aleshores quan "la ve-
lla d'essa" apareix en la nostra realitat i monstruosa realitat: i esca-
ra és qualsevol cosa que una cosa, en la qual viu la pena morir. Fisher no
mor per una abstracció sinó per una realitat irrefutable.

En el treball d'aquesta obra i treure unes conclusions ordenades de tot el que s'ha treballat fins ara, se m'imposen primerament dues dubtes: la complexitat de la vida política, i la de la complexitat de l'individu.

La vida política i la vida social, en general i de molt de temps ençà. Com hi ha de treballar? O fins ara sempre ha estat així? En aquest cas, com és que l'home, en el seu contacte real d'individu a individu és un ésser que es fa el subjecte, font i víctima d'un impresionant canvi de actituds, al moment en què es traspassa un cert límit en el camp de les seves relacions socials?

Una primera conclusió és ben obvia: l'home és una persona quan tracta amb altres individus i amb fets concrets i va deixant d'ésser-ho quan es relaciona amb una vida, especialment la pública, que és la que té més abstracció, teories i idees. El fet sembla confirmat pel fet que la vida social és pitjor que en el nacionalisme i en les idees preconcebudes. Quan a la vida pública, un home s'ha relacionat amb la història ens demostraria que les idees i les idees són el que s'ha de treballar en nom de les grans idees. Heu glossat el fet que una vegada al llarg d'aquestes pàgines. Per altra banda, sembla que hi ha una relació molt directa entre el grau d'abstracció i el "tamany" i "fama" social: més vivim d'idees prefabricades i d'idees, més "fama" ens trobem amb uns dels altres els individus concrets.

Podríem establir una relació molt clara entre abstraccionisme i "tamany" d'una societat i "fama" social i vida política.

Caldrà doncs establir una relació entre les idees abstractes rectoras de les societats de "fama" social?

El problema és en dir: si la història ens ensenya, també, que només les idees han estat l'element de progrés de la humanitat. Si l'home no hés capaç de generalitzar i encara aniria vestits de polle i ens entenirien per al·lucinat. El fet és que, per exemple, és abstracte i encara és vàlid en una complexitat molt gran. I a pesar del molt que podem abominar de la nostra societat concentracionària, pensant-hi seriósament, costa d'imaginar que la màquina elèctrica o la màquina d'escriure siguin una regressió de la humanitat. I sense una societat suficientment gran, ni la màquina elèctrica ni l'avió no existirien.

Es tracta doncs d'un problema de "just límit", de "tamany òptim", d'acord amb el propi científic i tècnic? Pot semblar-ho, però al meu entendre hi ha encara més: el problema actual de la cosa pública, el pensament de convertir que no en són les idees la causa, sinó la interioritat d'aquestes idees. Tota la primera part d'aquest estudi mira al voltant d'aquest fet: la revolució americana i francesa, que tenen contingut ideològic de la que crec que cap home pot renegar, han conduït a una cosa que l'home no pot el gran capitalisme. Les revolucions socials i polítiques són el resultat d'aquesta

donc.

24

En primer lloc, doncs, a causa de la dificultat del tema, i la necessitat provisional d'algunes conclusions, intentar una interpretació de la història de les tres revolucions polítiques dels darrers dos-cents anys: l'americana, l'anglesa i la derivada de la Revolució francesa, i la socialista.

Amb tota intenció s'ha emprat la fórmula americana i la francesa de revolució liberal. Una altra fórmula, amb mateixes fonts d'origen, en s'han produït moltes, però la més adequada, que és absolutament necessari distingir-les. L'actiu de la revolució americana va donar forma política a una gran massa de condicionats no condicionats. Subratlla la paraula políticament ja que no podem dubtar que socialment aqueste grup de condicions (relativisme i puritanisme, i tota la multiplicat social de la vida exterior). Ara bé, l'únic nou polític d'aquesta revolució és la revolució liberal, que, cal no oblidar, té prop de dos-cents anys. És, doncs, entre totes les nacions europees, tot i així d'una manera, el més en el seu règim polític. I encara, el cas d'Anglaterra, que s'ha discutit, ja que el fet de no haver-hi hagut tractats amb canvis de dinastia, etc, no vol dir que la revolució liberal s'hagi alterat molt més profundament que l'americana.

El canvi de revolució liberal és essencialment de l'estructura de la revolució liberal.

a) La major contribució de la revolució liberal és la idea rectora. La idea innegable que un estat és un estat de la van iniciar anava muntant d'una revolució liberal. La idea implícita en la complexitat del món mitjà, i així, la revolució liberal que a partir del segle XV havia mantingut la forma exterior de les revolucions més odioses de les revolucions de l'època, tot i així, se contingut. Per dir-ho amb una "frase", els intencions de la revolució liberal que la igualtat.

b) La revolució liberal s'ha produït acostumada a un sistema polític centralitzat.

c) No va triomfar externament, malgrat les seves idees s'extenguessin per tot Europa. De fet, a França, per exemple, no es pot parlar de revolució liberal fins a l'any 1870. És a dir, el sistema liberal, el liberalisme ha conduït més o

menys a l'establiment d'un liberalisme del món. A través d'unes revolucions en general, el liberalisme ha passat a ésser una força abilitat, una simple tapadora del "treball forçat i de l'acta". En primer lloc, aquest estudi és l'estudi acurat d'aquest

estudi a través del qual s'ha produït l'acció de Chesterton. Però en penjo a l'estudi de la revolució liberal, hi va haver un potent i real moviment ideològic, el liberalisme.

Finalment, l'adquisició de la revolució liberal, el moviment pro-irlandès, el naixement de les revolucions, la revolució irlandesa.

A Alemanya, el que es el resultat dels valors llibertats medievals ha-
vin estat d'una gran part de la població, una sèrie de mecanismes i mar-
cadors de desenvolupament i de creixement, i de més en més, segons el desenvolupament
estatal de la regió, i de més en més, i de més en més, i de més en més, i de més en més,
que no crec que existís, i de més en més, i de més en més, i de més en més,
dones, en preu que és evident que a l'Europa on menys ha pen-
trat la part col·lectiva, i de més en més, i de més en més, i de més en més,
en Alemanya. Clarament és el resultat d'algunes i esqueatitzacions
sobre aquest conjunt (Alemanya, Prússia, Estats del Rin; romàntica-
e nacionalista, i de més en més, i de més en més, i de més en més, i de més en més,
no oblidem que la part d'Europa i de més en més, i de més en més, i de més en més,
de Marx). Anglaterra, en el resultat d'aquest estudi, que no és més que
un botó de nostra, i de més en més, i de més en més, i de més en més, i de més en més,
en el resultat d'aquest estudi, i de més en més, i de més en més, i de més en més,
ent, el terreny que és el resultat d'aquest estudi, i de més en més, i de més en més,
convergència en un mateix punt, en la que es desenvolupa, malgrat elles matei-
res, la única revolució que es desenvolupa, i de més en més, i de més en més, i de més en més,
revolució tècnica i social: el desenvolupament i la centralitza-
ció en gran escala.

Suposant que els Marxens s'han retirat els cabells el hom li hagués presentat, com a substitut de la seva obra, un trust petroler, i suposant (je ne ho veurais pas) per amor de l'argument, que Marx s'hagués retirat els cabells també, les pargues soviètiques, els dos ho haurien fet pel mateix motiu: de veure aquell el resultat "alliberador" que esperaven de la seva facció. Els dos haurien vist la figura en el mateix punt: en el contracionisme, i que sigui ^{fora de l'equilibri} ~~positiu~~ ^{negatiu} ~~negatiu~~ ^{positiu} "etapa dialèctica", i en el mateix límit, aquest és al men entendre el fet essent, nu, d'avui. I ja sabem que els consats de que ens prometin coses per "darré", i que ens puguin aproximar-se sinó allunyar-se amb el pacte implícit, i que ens ofereixin una garantia moral de que ens trobem en un bany de sang i que, amb la qual cosa, qualsevol moment, entre les dues forces.

Crec que caldria agafar-se a la en les seves línies generals: caldria apropiar-la en cada un dels seus punts i escatir i meditar sobre cada història que li son conexas. En citaré dos que per mi són especialment importants. El primer és la ignorància ^{general} ~~del~~, al llarg del segle present, "dels dos tendències, el liberalisme que ens va servir de guia i el ^{obrerisme} marxista. Ignorància que derivava de la manca de forces que treballaven en la mateixa direcció concentrada. El segon, el paper jugat (i per jugar), per les forces obreristes o marxistes. Crec que la progressiva simplificació (simplificació) de la cosa més des que el marxisme ha tingut un poder polític, incluint-les totes en el nom completament inexpressiu d'"obrerisme", constituiria un frau històric impressionant. "L'apropiació del passat" és un dels seus punts més importants.

Rugby. "El resultat últim de les revolucions és que la gent no s'interessa ni s'indigna per la corrupció política del règim liberal", conclou Chesterton.

La crisi del nostre món és doncs una noble crisi: cal certament cercar unes condicions externes (el cèlebre canvi d'estructures), però això és simplement impensable sense una prèvia unitat capitàl. El problema cal centrar-lo en l'home. En un home actiu. Però l'home no actua si no té consciència de per què actua. Només l'home en comunió espiritual amb altres homes és capaç d'una actuació que surti del més limitat egoisme. L'home, l'home del carrer, no es mourà conscientment mentre algú el pugui governar atorgant-li el títol de "consciència de la classe obrera", "especialista" o "representant de la majoria". Ja sabem on van a parar aquestes coses: a la tirania.

Es tracta d'una convicció, i d'una convicció col·lectiva. Per mi no hi ha dubte de què es tracta d'una convicció el cristianisme. Però això que és obvi per mi pot no ser-ho per a d'altres. Caldrà començar a parlar, per intentar trobar una base d'entesa, d'alguns principis humans. Són els principis humans que condueixen al cristianisme. Ara bé, tampoc això és obvi per a molts. Cal doncs, avançar pas a pas.

En primer lloc, em penso que hem d'insistir que l'"estructura perfecta" és una utopia, com ho és l'"estat de natura". Cal pensar en estructures perfectibles. Per aquest camí va tant el cristianisme com el marxisme. Per alguna cosa tenen una arrel comuna, veto-testamentària, hi ha l'inevitable. Ara bé, la història marxista és determinista, i la cristiana no. En certa manera el marxisme cau doncs en la utopia del "resultat necessari". Que aquest resultat es produeixi a través d'un procés històric o de l'acceptació "en bloc" d'unes idees en un cert moment, com pensaven els doctrinaris del XVIII, no altera l'essència de la qüestió. De fet, el marxisme és un retrocés a una mentalitat veto-testamentària. Davant l'esbarzer ardent de la complexitat de la vida humana, un "d'espuma" diu al nou profeta: "Jo sóc la dialectica de la història". Una manera de dir: jo sóc el que sóc... i aguanta't. Cal admetre, evidentment, que una ideologia replagada en posicions estàtiques i formulàries de defensa pot haver contribuït, després del fracàs de l'experiment liberal, a que molta gent pensés en el marxisme com a una sol·lució, perquè almenys era quelcom "que es movia", que prometia, a través d'una superació de contradiccions, sortir d'una situació estancada. La realitat dels fets ha demostrat que en una situació marxista la possibilitat de fer ^{i destruir l'humanitat} triar era tan gran o més que una situació liberal.

L'estructura perfectible (que no vol dir que necessàriament s'hagi de perfeccionar, sino que es pot perfeccionar), postula la llibertat humana com a centre de tot. La conducta humana pot conduir a un perfeccionament. Però també pot conduir a un deteriorament; aquesta ho sabem veient. Fixem-nos que en el terreny del coneixement

via estat considerat científic, així veiem com la física de Newton no ha quedat es-
combrada sino inclosa, en la seva major part, en la física de Einstein. En el camp
del pur coneixement ni pot haver-hi retrocés. L'error condueix a l'im-
pas, però no al deteriorament. La possibilitat alternativa de progrés o de dete-
riorament és una exclusiva de la pràctica i qualsevol observació, per super-
ficial que sigui, ens convencerà que així és així, tant en la vida pública com en la
privada.

L'origen d'aquest fent en l'ús del coneixement em penso que cal cercar-lo
en la impossibilitat del control grau dels nostres actes. Adhuc partint de veritats
que ens poden semblar clares, i amb la millor bona fe del món, errem el camí. Ens cal
doncs una crítica constant dels nostres actes.

Crec que cal continuar aquí la comparació entre el cristianisme i el marxis-
me. Ambdós admeten que hi ha una història, però bé que la concebeixen radicalment di-
ferent. Ambdós admeten una situació de fet, actual, insatisfactòria. Ambdós creuen en
un final. Ja hem vist la debilitat que dona el marxisme el seu determinisme. La lli-
bertat queda reduïda a una adaptació a la realitat ineluctable. Suposant que actui
positivament no passa de ser un col·lectiu, un entalitzador de qualsevol que ha d'arri-
bar necessàriament, mai una causa de qualsevol. El marxisme és un sistema tancat i
per tant, en ell la crítica s'ha de limitar a una que no té en el cristianisme. La se-
va crítica històrica és d'una insistència i inconsistència totals. I és una crítica
històrica intocable. L'alienació dels últims anys de cristianisme (que està per-
duda) és un camp obert i apassionat, per un cristià. El cristianisme, sistema obert,
que no té la seva explicació en el mateix, sinó en un transcendent, dona unes possi-
bilitats de crítica molt més grues que qualsevol sistema clos, precisament perquè
es limita a una única explicació històrica: que l'home no està perdut. un

La superioritat intel·lectual del cristianisme sobre el marxisme és manifes-
ta també en el seu concepte de la "situació actual insatisfactòria". El pecat ori-
ginal és quelcom molt clar. La seva transposició marxista, no. Fins a quin punt Marx
es considerava a si mateix "alienat"? L'alienació, o és un absolut, o és una magnífica
tapadora de qualsevol tema d'homos. Jo sé que el papa està tan afectat com jo pel
pecat original, i digui el que digui, què dirà, si en el sí de l'Església, ningú pot
fer-me ballar el cap l'entenc que jo entenc més, o menys, o ara més o ara menys
alienat que l'ultranet de tal, hem arribat, en l'estudi del marxisme, a la conclusió de
que en realitat l'alienació i la consciència (les dues trasposicions de pecat i
gràcia), són en darrer terme mer de matralletes, no de principis.

M'he entretingut una mica en aquesta comparació perquè crec que era necessà-
ria, per la senzilla raó de que marxisme i cristianisme són les dues úniques vi-
sions coherents de la totalitat de la realitat i per tant que l'única rivalitat

del marxisme com a "superfetecció" del cristianisme que fa el meu pare, no sé si copiant-la d'alguna altra banda.

Retornant on érem (i reconeixent que la meua argumentació requereix estudis de detall que no és aquest el lloc de fer-hi, però tinc que al meu entendre la història és possibilitat (no necessària) de millorament i de deterioració, i que el seu agent és l'home amb la seva conducta. És cal una crítica constant d'aquesta conducta. Que aquesta crítica cal mantenir-la sobre un transcendent, i que només el cristianisme, aquesta "veritat eterna de milers de veritats", és prou ample per donar-nos llum a cada moment de la història: i precisament ^{la} ~~aquesta~~ llum que aquell moment de la història necessita.

Situat ja en una plena posició cristiana he d'afirmar que em penso que no crec en una "política" cristiana en abstracte. Però sí crec en la possibilitat d'uns principis de política cristiana, inmutables en la seva totalitat, però que sorgiran i seran especialment vàlids per a cada moment de la història. No es tracta, com de vegades sembla semblar en el marxisme, que la veritat pugui canviar. Es tracta, del doll tanca llibre i viu que és la font del cristianisme, saber-ne veure els aspectes ~~màxims~~ especialment aplicables a un determinat moment: sempre partint d'unes afirmacions perennes.

La fonamental d'aquestes afirmacions és la necessitat de crear en nosaltres l'home nou. De triar entre el millorament i el deteriorament. No he d'entrar en disquisicions històrico-teològiques que em conduïxien a l'afirmació cabdal de que l'home sol no pot renovar-se. El cristià és l'home que sap que la seva renovació només pot realitzar-se "en Jesucrist". El no cristià, necessita, abans de convertir-se, ~~haver~~ ^{cal per} estar convençut que sol no pot optar pel millorament: és a dir, alliberar-se del mite de la "suficiència". ~~El cristià és l'home que sap que la seva renovació només pot realitzar-se "en Jesucrist".~~

No penso insistir en aquest punt. M'interessa un altre, més relacionat amb el tema d'aquest treball i sobre el que he indicat en la primera part que donaria alguna indicació abans d'acabar. Com ha d'ésser aquest home nou? Potser en certs moments de la història l'home nou havia d'ésser un governant com Sant Ambrós o un pensador com Sant Tomàs. Avui, em penso, en l'home nou ha de destacar el que els cristians anomenem esperit d'humilitat. Intentaré explicar-me.

L'any 1924, el psicòleg i epistemòleg Jean Piaget publicava un llibre: "La représentation du monde chez l'enfant". El llibre està dividit en tres seccions: l'animisme, l'artificialisme, el realisme infantil. La tesi central, no desmentida si no confirmada per estudis posteriors, és que el nen considera animades totes les coses, que no distingeix el real del creat ^{la seva ment} per ell, ni el natural de l'artificial. Fa molts anys, quan jaig llegir per primera volta aquest llibre, se'm va acudir el següent comentari: "igual que els poetes i els místics". I em va semblar que troba-

88
va una pista per entendre l'indigència patètica de l'Evangeli: "si no rebeu el regne de Déu com els infants, no hi entrareu". Des dels peces d'un puzzle, anaven casant les idees. Feia temps m'havia cridat l'atenció un paràgraf de Chesterton, que transcriu sencera: "Hi havia un temps en que vós i jo i tots nosaltres érem molt més a prop de Déu; de manera que, fins ara, la música (o una pintura), l'olor d'una flor (o uns focs artificials), arriben als nostres cors amb una mena d'autoritat i certesa"; com si fossin els fragments d'un codi missatge o fesomies d'una cara oblidada. Abocar aquella ferra simplicitat davant el conjunt de la vida és l'única mira real de l'educació". Animisme i artificialisme, en un home que a través del realisme infantil (la fantasia) ens ha donat una visió exactíssima de la realitat. D'aquí en vaig treure aquella fórmula que he donat més amunt: l'esperit d'infància és la proximitat metafísica a la realitat. M'he vaig atipar d'escriure i de dir que quan el nen diu que la lluna el segueix si surt a passejar, diu quelcom molt més profund que quan el científic ens diu que és un cos sense vida, satèl·lit de la terra, que fa la seva traslació en tant de temps, i tota la resta. Per altra banda, en aquelles mateixes èpoques vaig, amb èxit escassíssim. Els alemanys no són el meu fort), en copiar alguna cosa del que havia escrit Heidegger. L'ajuda d'una persona molt intel·ligent i que el coneixia bé em va permetre entendre, amb tot, que estava en el centre de les preocupacions d'aquest filòsof el problema de la "cosificació", la ruptura del lligam essencial entre subjecte i objecte, conseqüència (no necessària, al meu entendre), de la que anomenarem, per donar un nom, "mentalitat científica". I en trobava almenores que els científics "de veritat" estaven preocupats pel mateix problema. Heisenberg, Oppenheimer, Eddington: hi havia quelcom més que una vaga pet d'humanisme. La frase d'Eddington (oito de memòria) "hem anat fins al fons de l'estudi de l'objecte i hi hem trobat unes estranyes petjades, que eren les nostres", i, més important, Oppenheimer afirmant que l'experimentador és inseparable de l'experiment. Els fils s'entrellacen, les peces encaixaven. Saint-Exupéry m'ensenyava la diferència entre intel·ligència i esperit, i m'instruïa sobre l'emportiment que acompanya l'abstracció quan l'esperit no la regeix i l'emmotlla.

Per altra, la meua indignació pel que en podem anomenar la hipocresia del món adult, anava augmentant, molt especialment degut a la meua professió. És evident que el món juga amb dos jocs de cartes, un pels nens i un pels grans: de la Venta Pocs cal parlar, sense opció, a la clau, para de l'antonioni. Un clarividient escèptic que treballava amb mi, repetia a cada reunió de professors on hom es gaudia comentant la notedat i la qualitat humana d'un noi de 12 anys: "No tingueu por, ja el podriem". En tocava entrar amb contacte amb moltes famílies. Tirant llarg, podia comptar entre un 10 i un 20 per cent d'adultoris. Quin tant per cent dels fills que hi ha al nostre país tenen aquest tema com a central? Resulta que hem d'ensenyar (per descomptar)

pectar.

89

Seria llarg enumerar aspectes i dades. La conclusió era que calia triar. Calia escollir un joc de cartes i jugar amb aquell. El triu el del nen, la meua opció no és pas una opció sentimental i romàntica. En qualsevol temps que tracto amb nens per saber que són durs de poliar, circels fins al quarantè, de vegades, i no pas més sentimentals que els adults, sine sensu. La peculiar "innocència" del nen és una creació dels adults, és una transferència de l'ideal inevitable ~~de la~~ i religiós de la virginitat, que persisteix malgrat tot en tots els nens i en totes les èpoques. El que és específic del nen és la "falta d'aplicabilitat" davant l'"autoritat i certesa" de la realitat. El que entenebreix el món adult és l'acumulació d'abstraccions que el separa de la realitat. Perquè el que viu en un món irreal és l'home que és infidel a la dona, el financer que " gira el llarg cristi de cara a la paret", el polític que ordena des del seu despatx la mort de milers d'innocents. Com podem dir que el primer entra més en contacte amb una realitat que el nen que s'esbatussa a cops de puny amb un company? Pot dir el nen que la seva alegria davant d'un balanç amb molts zeros és més real que l'alegria d'un nen davant l'"bonderia" de cotxes de carreres que s'ha fabricat amb uns quants còdols? I del tercer, ja no en parlem. Fa suar d'angúnia pensar que pot arribar a creure el que diu en les seves conferències de premsa.

Ara bé, el problema és més complex. "Si no us feu com els infants...". El problema radica en aquest "com". No podem deixar de créixer, i ~~anar~~ a més, els adults, agafats d'un a un, i en situacions qualquers, no són pas tan hipòcrites com el món on vivim podria fer pensar a un habitant d'un altre planeta que es despengés a mirar-nos. I no solament això: si hi ha un món d'infants, i si hi ha una escala de valors pròpia d'aquest món, i si els infants saben encara mirar amb "fera simplicitat" el que és real, es deu evidentment a que hi ha un món adult. Que seria una "societat d'infants"? "Dos anys de vacances" o "El senyor de les mosques"? Aquest problema condiciona en darrer terme la possibilitat de triar l'escala de valors pròpia del món dels infants, condiciona el mateix esperit d'infància. ^I En penso que hem d'acceptar que una "societat d'infants" no existeix. Les societats de "Dos anys de vacances" o de "El senyor de les mosques" no són societats d'infants, sinó societats d'adults. I els resultats divergents no són més que el resultat de dues òptiques diverses sobre la humanitat, no sobre els infants. D'una és la d'un filàntrop a l'estil de Rousseau. L'altra, la d'un home preocupat, a l'estil de Sartre, per donar un nom. Una societat d'infants que no es mantingues en una societat d'adult ~~mantenint-se~~ s'esvairia o es convertiria en un abort de societat adulta. De fet, és psicològicament i pedagògicament impensable. I aquí entra el segon element constitutiu de l'esperit d'infància: la seguretat absoluta, total, real, en el més pregon sentit d'aquesta pa-

cosa que vol dir salvar la moral sexual. Havia cal donar una ullada a la història per comprovar que la societat que porta les convencions sobre el sexe està condemnada, almenys condemnada a suportar la vida. Dic convencions i rites, no dic quins. Per mi els que sorgeixen de la moral cristiana són els únics autènticament sòlids. Un fet com el procés de Milge va esmentar tots els camps de concentració, els assassinats de vells i de joves i tota la monstruositat que circula pel món i les que poden venir: "ja es dibuixen a l'horitzó plagues d'esterilització i d'higiene social condemnades per ningú i aplicades a tothom". Allò va ésser el símbol d'una de les claudicacions decisives de la nostra civilització. I que consti que no entro en el terreny de les possibles culpabilitats personals. Potser la societat pot (i ha) de d'ésser indulgent amb l'individu, però no pot coonestar l'assassinat.

Em penso que d'aquí a una direcció ja no cosa més podem deduir del dogma cristià per afrontar per afrontar la problemàtica de la vida pública. Segons l'ordre com he tractat les coses queda establert que cal salvar la llibertat (que és la dignitat transcendent) de l'individu, i després, amb la família com a cèlula social independent.

Ara bé, el simple fet de la presentació de la societat civil com a viable, només a partir d'una unitat espiritual, d'un consensus que doni la prioritat a la dignitat transcendent de l'individu i a la família, desfà quelcom que al meu entendre és una fal·làcia i que per altra banda tenim molt arrelat: la dicotomia vida privada-vida pública. No solament és innegable una distinció essencial entre les dues (en el sentit d'espècie, per exemple, que ^{certs} mètodes policials siguin vàlids en la vida pública i no en la privada), sinó que és encara més inadmissible que la vida anomenada pública tingui cap mena de prioritat i ni tan sols aportis res d'essencialment nou a la ^(anomenada) vida privada. Em penso que els principis rectors del més complicat estat modern o de l'empresa més complexa, no poden ésser diferents dels que regeixen la família. Entre altres coses, perquè la família és molt més complicada que el més complicat estat o la més complexa empresa. /

La vida pública no es pot concebre doncs més que com un apèndix, una conseqüència de la vida privada. Les actituds morals a prendre davant dels fets que ens presenta estan enterament contingudes en la vida familiar. I, després de la vida familiar, vénen les comunitats locals, les comunitats de treball i d'amistat, no creades, sino creadores de l'estat, i font d'aquesta cosa, molt més important que l'estat amb els seus exercicis i les seves fronteres, que s'anomena una cultura: bretó, en la realitat (no en els diaris), encara vol dir més que francès, i catòlic, més que anglès o irlandès.

Em penso que és a partir d'aquí que cal atacar el cèlebre problema de la separació de l'Estat i l'Església, i no pas el problema de la separació de l'Estat i la família.

92
la que, com deia Marx, l'Estat no és més que una closca buida al servei d'uns de-
terminats interessos. Però si ens guíem sense apriorismes la història s'hau-
ria adonat que això no havia estat ni ha de ser necessàriament així. I ens ha
llegat una teoria on el nacionalisme, pel fet d'ésser pura etapa dialèctica vers
el futur, queda buida de contingut i és una closca buida en mans dels detentors
de la doctrina oficial. És a dir, és exactament igual que el del la situa-
ció capitalista, amb certa avantatge material, potser, com són els de la responsa-
bilitat pública dels detentors del poder, però amb l'enorme incon-
venient d'establir una castell no tan tancat, per tant tancada en ella mateixa,
davant la qual la persona humana queda indefensa.

Fixem-nos com en una i altra situació es defuig l'únic problema real i prò-
ctic: fer compatible el progrés tècnic amb les llibertats individuals, aquelles lli-
bertats que encara es troben en algun lloc en la gent, animada per un esperit co-
mú, vota dreta o aixecant la mà sobre problemes que realment coneix. Donat el fet
cabdal del progrés tècnic una estructura viable ha d'ésser tan complexa com fou o
intentà ésser la societat medieval. Ha d'ésser un subtil teixit de lligams i con-
trols mutus, exercits amb delicadesa i tacte, i que parteixin i reverteixin real-
ment a la base: l'individu i la família. I precisament perquè ha d'ésser tant com-
plexa, aquesta societat granada (la paraula estamentària seria més correcta, però
està també força corrompuda i ens donaria massa una estabilitat de closca bui-
da que no és el que vull dir), precisament per la subtilitat i delicadesa dels seus
teixits, requereix més que mai mai una unitat espiritual. Si això falla, falla tot.
Els temps que en preocupa l'anàlisi del següent fet: la rapidesa amb que els intents
de societat ~~moderna~~ estamentària o granada s'han podrit o han fracassat, aquests
darrers temps. L'estructura que en teoria seria la millor (molt millor que el
bast igualitarisme de la Revolució Francesa i que el rígid doctrinarisme marxis-
ta), és la que més ràpidament queda destruïda o degenera. La República de Mendès-
France no ha sortit de la fase utòpica. El catalanisme de llarg abast d'en Prat
de la Riba o l'experiment consuetista del temps de la guerra s'enfonsaren ràpida-
ment, el feixisme d'en Mussolini degenerà en pura tirania. Si aquestes coses abor-
taren, foren escombrades o degeneraren no fou solament per la potència dels seus
enemics externs. Europa no pogué amb la Convenció, ^{perquè la religió de la Convenció era més política que religiosa} aquestes coses caigueren fonamen-
talment per la manca d'una "religió" interna prou sòlida. ^{perquè la religió de la Convenció era més política que religiosa} que podia fer en Prat de
la Riba amb la visió de via estreta del fabricant català? Potser es va morir a
temps. Què podia fer la C.N.F. si oblidava que només era la meitat (fins suposant
que fós la meitat millor) del país, i que a més a més no havia arribat a una cohe-
rència dogmàtica interna suficient? Potser la traïció comunista li va ésser, a la

amb indesitjables, el model de certa manera que ^(pensar en) potser caldria renovar.

Les falles de "religió", en la seva complexitat, que són les més humanes, sempre resulten fatals. Prodomon va dir que el segle XX seria el segle del federalisme o el de la tirania. Una de les seues "profecies" que s'ha acomplert. Potser el que no va veure prou és que ells no poden federar coses federables, és a dir, coses que tinguin un comú denominador comú de "religió".

Diu Belloc que la millor manera d'acabar un llibre és cercar un bon paràgraf i posar-lo, vingui o no a tomb, sempre d'uns asteriscs finals. No he trobat aquest bon paràgraf entre els meus manuscrits. De manera que acabaré d'una manera més pedant, fent una frase, que a més no és nova. Però que té la particularitat de que la crec certa, i en darrer terme, remat d'aquest assaig: "la humanitat serà cristiana o no serà".

